

Etické aspekty náhradního mateřství

Karolína Mezuláníková

Bakalářská práce
2021

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Karolína Mezulániková
Osobní číslo: H18461
Studijní program: B5349 Porodní asistence
Studijní obor: Porodní asistentka
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Etické aspekty náhradního mateřství

Zásady pro vypracování

Rešerše literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek v oblasti náhradního mateřství.

Příprava metodiky kvantitativního šetření.

Formulace kritérií pro výběr respondentů.

Realizace šetření technikou dotazníku.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace dat.

Prezentace výsledků šetření, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BAGAN-KURLUTA, K. Wombs for rent, outsourced pregnancies, baby farms: Ethics and surrogate motherhood. *Progress in Health Sciences*, 2017, vol. 7, no. 1, p. 193-198. DOI: 10.5604/01.3001.0010.1883.

DOHERTY, C. M. a M. CLARK. *Léčba neplodnosti: podrobný rádce neplodným párům*. Brno: Computer Press, 2006. 122 s. ISBN 80-251-0771-X.

DOSTÁL, J. *Etické a právní aspekty asistované reprodukce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 170s. ISBN 978-80-244-1700-4.

ŘEZÁBEK, K. *Léčba neplodnosti*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada, 2018. 154 s. ISBN 978-80-247-2103-3.

ŠIMEK, J. *Lékařská etika*. Praha: Grada, 2015. 224 s. ISBN 978-80-247-5306-5.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Barbora Plisková**
Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce: **16. října 2020**

Termín odevzdání bakalářské práce: **14. května 2021**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

PhDr. Pavla Kudlová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 7. ledna 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zaměřuje na etické aspekty náhradního mateřství. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část práce se zaměřuje na samotný pojem náhradní mateřství a pojmy související s náhradním mateřstvím. Dále je stručně vysvětleno medicínské hledisko a právní úprava náhradního mateřství v ČR. Jsou popsány etické aspekty náhradního mateřství a přístupy některých náboženských skupin. Praktická část je realizována prostřednictvím kvantitativního výzkumu technikou online dotazníkového šetření a jejím hlavním cílem je analyzovat názory žen na náhradní mateřství.

Klíčová slova: náhradní mateřství, náhradní matka, neplodnost, neplodný pár, žadatelský pár, osvojení

ABSTRACT

This bachelor thesis focuses on ethical aspects of surrogacy. The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part of the thesis focuses on the very concept of surrogacy and concepts related to surrogacy. Then, the medical aspect and the legal regulation of surrogacy in the Czech Republic are briefly explained. Also the ethical aspects of surrogacy and the approaches of some religious groups are described. The practical part is done by quantitative research using the technique of online questionnaire survey and its main goal is to analyze the views of women on surrogacy.

Keywords: surrogacy, surrogate mother, infertility, infertile couple, commissioning couple, adoption

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr., Mgr., Bc. Barboře Pliskové za trpělivost, odborné vedení a cenné rady při tvorbě této bakalářské práce.

Dále bych tímto chtěla vyjádřit poděkování všem respondentkám, za jejich přínos pro výzkumnou část této bakalářské práce.

V neposlední řadě patří obrovské poděkování mé rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DEFINICE POJMU NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ	13
1.1 NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ A POJMY SOUVISEJÍCÍ.....	14
1.2 ROZDĚLENÍ NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ	16
1.2.1 Úplné náhradní mateřství	16
1.2.2 Částečné (tradiční) náhradní mateřství.....	17
1.2.3 Altruistické náhradní mateřství	17
1.2.4 Komerční náhradní mateřství	18
1.2.5 Další typy náhradního mateřství	18
2 MEDICÍNSKÉ HLEDISKO SUROGÁTNÍHO MATEŘSTVÍ	19
2.1 INDIKACE SUROGÁTNÍHO MATEŘSTVÍ V ČR	19
2.2 KRITÉRIA PRO VÝBĚR SUROGÁTNÍ MATKY V ČR.....	20
3 PRÁVNÍ ÚPRAVA NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ V ČR	22
3.1 URČENÍ RODIČOVSTVÍ	23
3.2 OSVOJENÍ	23
3.3 SUROGAČNÍ SMLOUVA	24
3.4 HOMOSEXUÁLNÍ PÁR JAKO ŽADATELSKÝ (OBJEDNAVATELSKÝ) PÁR.....	25
4 ETICKÉ ASPEKTY NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ	26
5 NÁBOŽENSKÉ PŘÍSTUPY K NÁHRADNÍMU MATEŘSTVÍ	30
5.1 ŘÍMSKOKATOLICKÁ CÍRKEV	30
5.2 JUDAISMUS	30
5.3 ISLÁM.....	31
5.4 HINDUISMUS	32
5.5 BUDHISMUS	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
6 METODIKA PRÁCE	35
6.1 CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	35
6.2 CHARAKTERISTIKA METODY SBĚRU DAT	35
6.3 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	36
6.4 OMEZENÍ VÝZKUMU	37
7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	38
8 DISKUZE	56
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	72
SEZNAM TABULEK.....	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

„Rozhodnutí, zda mít dítě, je velice závažné. Znamená to dovolit vlastnímu srdci vyskočit a chodit okolo.“

Elizabeth Stone

Téma bakalářské práce s názvem Etické aspekty náhradního mateřství jsem si zvolila zejména kvůli jeho aktuálnosti a kontroverznosti které s sebou nese. V této práci proto budu usilovat o ujasnění pojmu náhradní mateřství, co celý proces surogace obnáší a o zmapování názoru žen na tuto problematiku.

Mateřství tvoří pro mnoho žen smysl jejich života a být matkou je pro ně zásadní sociální rolí. Bohužel stále přibývá těch, kterým není umožněno stát se matkou přirozenou cestou. Paradoxně přesto, že světová populace soustavně roste, existuje stále více neplodných párů a dochází k poklesu porodnosti ve vyspělých zemích světa. Určitou nadějí pro neplodné páry představuje zejména obrovský technologický a vědecký pokrok v oblasti reprodukční medicíny. Tento pokrok však s sebou přinesl i zcela nové problémy, které dosud nebyly vyřešeny. Mezi lékaři, lékařskou etickou komunitou, soudy a širokou veřejností, existují značné rozpory při řešení těchto problémů. Jakékoliv umělé intervence do lidské reprodukce a vytváření nového života jsou natolik důležitým a citlivým tématem, že je potřeba mu věnovat nezbytnou pozornost, a především multidisciplinární přístup.

Již zmiňovaný pokrok v medicíně umožnil i vznik surogace, náhradního mateřství. Náhradní mateřství poskytlo nadějí pro neplodné páry, páry stejného pohlaví, ženy po odstranění dělohy, nebo pro ženy, které na základě potencionálně ohrožujících zdravotních stavů nebo dědičných abnormalit nemohou donosit a porodit vlastní dítě. V případě náhradního mateřství žena, náhradní matka, propůjčí svou dělohu neplodnému páru.

Z medicínského hlediska se problematika náhradního mateřství nejeví jako příliš složitá, a léčba neplodnosti pomocí surogace je poměrně úspěšná. Na problém narážíme opět v etickém, právním a sociálním aspektu této metody. Náhradní mateřství bývá dokonce označováno za nejkontroverznější metodu asistované reprodukce.

Práce je rozdělena na dvě hlavní části, část teoretickou a část empirickou. V teoretické části je popsána přímo definice pojmu náhradního mateřství, jeho druhy a pojmy, které s náhradním mateřství souvisí. Dále popisujeme medicínské hledisko, tedy indikace k náhradnímu mateřství a také kritéria pro výběr náhradní matky. V další kapitole se

věnujeme právní úpravě náhradního mateřství v České republice. Poslední kapitoly popisují etické aspekty náhradního mateřství a přístupy některých náboženských skupin k náhradnímu mateřství.

V empirické části této bakalářské práce je hlavním cílem analyzovat názor žen na náhradní mateřství. Výzkum je realizován prostřednictvím kvantitativního výzkumu technikou online dotazníkového šetření. Našeho výzkumu se zúčastnilo 253 žen a jejich názory na jednotlivé aspekty surogace jsou zde zpracovány a vyhodnoceny.

Cílem této práce není vykreslit náhradní mateřství jako něco špatného a naprosto nevhodného, zároveň však chceme upozornit na rizika, etické aspekty a úskalí tohoto procesu. Využívání náhradního mateřství roste a nezdá se, že by tento trend ustupoval, a proto je důležité o něm mluvit a kvalitně informovat širokou veřejnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINICE POJMU NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ

Zájem o náhradní mateřství roste po celém světě a téměř vytlačuje zájem o mezinárodní adopci. Od roku 2004 do roku 2017 poklesl počet mezinárodních adopcí o 80 %, ze 45 483 na 9 387 adoptovaných dětí. Naopak náhradní mateřství vzrostlo o tisíc procent. Odhadem přijde metodou náhradního mateřství na svět 20 000 dětí ročně. (Fenton-Glyn, 2019) Přesné statistiky o užití náhradního mateřství v České republice neexistují, podle různých odhadů jde asi o stovku případů ročně. Doposud největší program gestační surrogace v ČR představuje Klinika reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně. Od roku 2004 do roku 2017 bylo na klinice ve Zlíně provedeno 130 cyklů surrogace (Rumpík, 2018).

Přestože se může zdát, že je surogátní mateřství trendem dnešní doby, není tomu tak. O jisté formě náhradního mateřství se zmiňuje již Starý zákon. V knize Genesis se píše, že Saraj neporodila praotci Abramovi děti, a tak svému muži navrhla, ať zplodí dítě s její otrokyní Hagar. (Genesis 16:2) V knize nalezneme tento úryvek: Jednou řekla Sáráj Abramovi: „*Hle, Hospodin mi nedopřál, abych rodila, vejdí tedy k mé otrokyni, snad budu mít syna z ní.*“ Abram Sárájiny rady uposlechl. ... Hagar porodila Abramovi syna. Abram nazval svého syna, kterého Hagar porodila, Izmael. Abramovi bylo osmašedesát let, když mu Hagar porodila Izmaela. Saraj a Abrahamovi se později narodil syn Izák, Hagar s Izmaelem byli vyhnáni do pouště poté, co Saraj prohlásila: „*Vyžeň tu děvečku i jejího syna. Syn tě děvečky přece nebude dědit spolu s mým synem, s Izákem!*“

Dále se pak náhradní mateřství opakuje i v příběhu Jákoba a jeho žen Léy a Ráchel, ty nabídly Jákobovi své otrokyně. Léa zde sděluje Jákobovi: „*Zde je má Děvečka Bilha, ..., spi s ní, ať rodí na můj klín. Tak získám syny skrze ni.*“ (Genesis 30:3). Podobně, „*když Léa viděla, že přestala rodit, vzala svou otrokyni Zilpu a dala ji Jákobovi za ženu.*“ (Genesis 30:9). Starý zákon mateřství vždy připisuje ženám otrokyním (Genesis 35:23-26).

Dříve byly tyto praktiky využívány k zachování rodu, hlavně tedy ve vyšších vrstvách vyspělé společnosti. Nejednalo se o umělé oplodnění, jak je tomu dnes a na vzniku dítěte se podíleli dva lidé, nikoli tři. Šlo o formu tzv. tradičního, částečného náhradního mateřství, kdy je náhradní matka zároveň matkou genetickou.

Nový pohled na náhradní mateřství přineslo až narození prvního „dítěte ze zkumavky“. Tím se stala Luisa Brown v roce 1978 ve Velké Británii (Řezábek, 2018). Vznik nového života již nezávisí na dvou lidech, ale podílí se na něm tři.

První osobou, která právně upravila myšlenky o náhradním mateřství byl právník Noel Kean v roce 1976 (Van Gelder, 1997). Spolupracoval s lékařem Warrenem J. Rinholdem, který souhlasil s prováděním takového způsobu asistované reprodukce. Přestože byli tiskem i politiky značně kritizováni, dosáhli přijetí zákona, který metody náhradního mateřství v některých státech USA umožňuje (Kalvach, 2009).

Velice známou osobností v oblasti náhradního mateřství se stal americký doktor Robert M. Levin, který v roce 1980 se svým týmem vypracoval smluvní ujednání tak, aby bylo vhodné pro potřeby neplodného páru, ale i pro potřeby náhradní matky a dítěte.

Jeden z nejznámějších příběhů narození dítěte cestou náhradního mateřství se stal případ známý jako „Baby Cotton“. Dítě se narodilo v roce 1985 ve Velké Británii surogátní matce Kim Cotton. Biologičtí rodiče (objednavatelský pár) dítěte pocházeli z USA, jednalo se tedy o první přeshraniční náhradní mateřství a první případ komerčního náhradního mateřství ve Velké Británii. Předání dítěte po porodu proběhlo na základě uzavřené surogační smlouvy. (Gamble, 2008)

Dalším známým příběhem surogace je narození holčičky v roce 1986 v USA. Případ je známý jako „Baby M“. Po porodu došlo k předání dítěte objednavatelskému páru. Náhradní matka se po předání dítěte psychicky zhroutila a snažila se dostat holčičku zpět do své péče. Soud prohlásil smlouvu za neplatnou, avšak dítě svěřil do péče objednavatelskému páru, přičemž náhradní matka měla právo dítě pravidelně navštěvovat. (Holder, 1988)

První surogátní matkou mezi příbuznými se stala v roce 1987 v Jižní Africe Patricia Anthony. Ve svých 48 letech odnosila a porodila trojčata své dceři Karen Ferreira Jorge. Patricii byla implantována čtyři embrya, třem se podařilo úspěšně uhnízdit. Po porodu se Patricia vzdala veškerých práv na děti ve prospěch své dcery. (Battersby, 1987)

1.1 Náhradní mateřství a pojmy související

Náhradní mateřství neboli surogátní (surogační) mateřství pochází z anglického pojmu „surrogate motherhood“. Anglické označení surrogate vychází z latinského slova „surrogātus“ znamenajícího určit alternativního kandidáta. V tomto případě jde o nahrazení ženy, která nemůže či nechce odnosit a porodit potomka. Latinské označení pro náhradní mateřství je pak „locacio uteri“, či „uterus mercenarius“. (Online Etymology Dictionary, 2021)

Jelikož náhradní mateřství není českým zákonem definovaný pojem, jeho teoretické vymezení se jednotlivými autory liší.

The International Federation of Gynecology and Obstetrics (dále jen „FIGO“) definuje náhradní mateřství jako reprodukční model, kdy žena nosí plod a porodí dítě pro pár, kde je žena neschopna těhotenství a porodu pro kongenitální či děložní abnormalitu anebo proti těhotenství existuje vážná zdravotní kontraindikace. Tato definice tedy uznává surogátní mateřství jen pro medicínské indikace, neakceptuje sociální důvody. (FIGO Comitee, 2012),

Blackův právní slovník definuje náhradní matku takto: *„žena, která je uměle oplodněna spermatem manžela jiné ženy. Otěhotní, donosí dítě a po porodu převede svá rodičovská práva na skutečného otce a jeho manželku.“* Podle této definice je náhradní matka zároveň genetickou matkou dítěte. (Black, 1993, s. 1318)

Další definice počítá s tím, že náhradní matka není genetickým rodičem a genetickými rodiči jsou tzv. objednatelé: *„Jde o případ tzv. matky hostitelky, kdy oplozené vajíčko je implantováno jiné ženě, která dítě donosí, porodí a odevzdá biologické matce dítěte.“* (Hrušáková, 2009, s. 1106)

„Jde o situaci, kdy buď za úplatu, nebo snad i bezúplatně je zjednána žena (jejíž osobní stav není rozhodný) a to za tím účelem, aby se dala uměle inseminovat (zpravidla semenem muže z objednatelského páru) nebo aby si dala implantovat embryo obstarané objednatelským párem, dítě donosila a po porodu je odevzdala objednatelům.“ (Haderka, 1986, s. 917) Jedná se asi o nejkompexnější definici tohoto pojmu, a to z toho důvodu, že zahrnuje všechny základní druhy náhradního mateřství. Zároveň je nezávislá na právní úpravě převodu dítěte, která se může s vývojem legislativy měnit. (Kopková, 2020)

První českou publikací na téma náhradního mateřství je článek autora Haderky, který upozorňuje na nepřiléhavost pojmenování náhradní matka. Podle jeho názoru by se měl zavést termín surogátní rodička, protože úloha těhotné ženy v surogaci končí porodem. (Haderka, 1986)

Dále se můžeme setkat s pojmem matka hostitelka. (Smolíková, 2009) Mezi další označení patří také surogátní matka, matka dodávající, surogátka. V oblasti psychologických a sociálních věd může být pojem náhradní matka kompetitivní k významovému pojetí matky, která vychovává dítě osvojené. Tento významový překryv pojmů náhradní matka, matka adoptivní, osvojitelka někdy může znesnadňovat porozumění tématu laickou veřejností (Hobzová, 2018). Můžeme se setkat také s pojmenováním, které je hodnotově

zatížené. Mezi taková označení patří například stroj na děti, továrna na děti, vypůjčená děloha, ovobanka, děloha na leasing. (Honzák, 2010)

Neplodný pár, jehož úmyslem je přijmout do péče dítě narozené náhradní matce bývá označován termíny jako: objednavatelský pár, genetičtí rodiče, pověřující pár, biologičtí rodiče, přijímací pár, žadatelé, žadatelský pár. Některá označení se opět překrývají svým významem s termíny náhradní rodinné péče. Pojem objednavatelský pár může být účastníky procesu vnímán jako dehonestující, protože v sobě zahrnuje slovo obchodně smluvního vztahu. (Hobzová, 2018)

V souvislosti s náhradním mateřstvím se také setkáváme s termínem „third-party reproduction“, který nám označuje procedury asistované reprodukce, do nichž je zahrnuta další osoba/by. Jedná se o dárce spermií, dárkyně vajíček, vaječné cytoplasmy nebo ženy, které donosí dítě. (Konečná, 2016) V případě náhradního mateřství v ČR však musíme počítat s přítomností minimálně čtyř a maximálně šesti zúčastněných osob. Procesu se účastní biologický otec (muž z žadatelského páru nebo dárce spermie), matka, která se stane biologickou darováním vajíčka, nebo matkou adoptivní, pokud bylo vajíčko od dárkyně, dále surrogátní matce a dítěti (Opatrný, 2016).

1.2 Rozdělení náhradního mateřství

Na základě původu použitých pohlavních buněk rozlišujeme náhradní mateřství na dva typy: úplné a částečné náhradní mateřství. (Burešová, 2016) Dále můžeme surrogátní mateřství rozdělit na základě motivu finanční kompenzace na: altruistické a komerční náhradní mateřství. (Vácha, 2008)

1.2.1 Úplné náhradní mateřství

V případě tohoto typu náhradního mateřství není náhradní matka geneticky příbuzná s dítětem. Žena z žadatelského páru není schopna otěhotnět, porodit, ale je schopna produkce oocytů. Zárodečné buňky, gamety, pocházejí od muže a ženy z žadatelského páru. Pokud žena z žadatelského páru nemůže poskytnout své oocyty, použijí se oocyty dárkyně, která ale není zároveň náhradní matkou žadatelského páru. Role náhradní matky zde spočívá pouze v těhotenství a porodu dítěte, dítě je poté adoptováno žadatelským párem. (Dostál, 2007)

1.2.2 Částečné (tradiční) náhradní mateřství

K částečnému náhradnímu mateřství dochází v případě, kdy žena z objednatelského páru není schopna poskytnout oocyty. Oocyt může poskytnout náhradní dárkyně, která je zároveň náhradní matkou. Těhotenství vznikne inseminací, nebo procesem umělého oplodnění. Spermie může pocházet od muže z objednatelského páru nebo partnera/manžela náhradní matky nebo od anonymního dárce spermatu. (Dostál, 2007)

Za tradiční náhradní mateřství se považuje i situace, kdy žena otěhotní sexuálním stykem s mužem z objednatelského páru, nebo s jiným mužem. Zásadní pro pojmenování procesu jako náhradní mateřství je úmysl dítě po porodu odevzdat objednatelskému páru. (Hobzová, 2020)

FIGO zpracovala v roce 2012 studii, která se zabývala psychologickými dopady náhradního mateřství. Závěrem studie je doporučení, aby bylo umožňováno pouze úplné náhradní mateřství (vzhledem k výše uvedenému i částečné náhradní mateřství, kdy vajíčko pochází od dárkyně, ne od náhradní matky) a to z důvodu menší citové vázanosti náhradní matky na dítě. (FIGO Comitee, 2012)

K darování vajíčka náhradní matkou se vyjádřil MUDr. David Rumpík, ředitel Kliniky reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně, v rozhovoru pro magazín deníku Právo. Na otázku, zda je možné, aby náhradní matka byla také dárkyní vajíčka, odpověděl: „Tomu se bráníme. Žádáme, aby matka z žadatelského páru měla své funkční vaječníky a vajíčko bylo její. Je to proto, že zákon řešící dárcovství vajíček ukládá, že dárkyně zůstává zcela anonymní vůči příjemkyni. Náhradní matka tak nemůže být dárkyní vajíčka, dárkyní by musela být další, cizí žena, a to by celou situaci komplikovalo.“ (Hátlová, 2011)

1.2.3 Altruistické náhradní mateřství

V případě altruistického náhradního mateřství není náhradní matce vydána žádná finanční odměna, přičemž za finanční odměnu se nepovažují finance za výdaje spojené s těhotenstvím (zejm. náklady na provedení umělého oplodnění, stimulační léky, náklady spojené s porodem, poporodní péčí, hospitalizací nebo hradí příslušná vyšetření). Tyto náklady by teoreticky mohly zahrnovat i náhradu ušlého výdělku, cestovní, speciální výživu, zdravotní doplňky, ošacení a náklady spojené s předáním dítěte. (Brunet, 2013)

1.2.4 Komerční náhradní mateřství

O komerčním (for-profit) náhradním mateřství mluvíme v případě, kdy je náhradní matce vyplacena odměna nad rámec kompenzace nákladů spojených s celým procesem těhotenství, porodu a ušlých zisků. Již se nejedná pouze o touhu pomoci neplodnému páru, ale především o možnost dosažení zisku.

V České republice je komerční náhradní mateřství zakázáno. Princip neúplatnosti vyplývá z § 169 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku ve znění pozdějších předpisů: „*Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo pro jiný obdobný účel, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*“

Názory jednotlivých států na komercionalizaci náhradního mateřství se liší. A to zejména z obavy finančního vykořisťování neplodných párů a obchodu s lidmi. Státy, které komerční náhradní mateřství umožňují jsou například Georgie, Indie, Rusko, Ukrajina, Kalifornie, Thajsko. Thajsko sice povoluje komerční náhradní mateřství, ale zakázalo přeshraniční typ surogace. (Torres, 2019).

1.2.5 Další typy náhradního mateřství

Setkáváme se i s přeshraničním náhradním mateřstvím neboli cross border surogací. Jedná se o náhradní mateřství, ve kterém se setkává náhradní matka s objednavatelským párem z jiné země. Obvykle cestuje objednavatelský pár za náhradní matkou do země, ve které je náhradní mateřství buď legální nebo specifikováno jako možné, není zakázáno. V zahraničí se může jednat i o pár homosexuální, či jedince žijícího samostatně. (Crozier a Martin, 2012)

Dále můžeme náhradní mateřství rozdělit podle toho, zda náhradní matka pochází z okruhu rodinných příslušníků či blízkých osob neplodného páru, nebo je ve vztahu k žadatelům cizí ženou. (van den Akker, Camara a Hunt, 2016)

2 MEDICÍNSKÉ HLEDISKO SUROGÁTNÍHO MATEŘSTVÍ

Stejně jako každé jiné těhotenství i těhotenství po in vitro fertilizaci (IVF) u gestačního náhradního mateřství představuje určitá zdravotní rizika a komplikace. Se zdravotními komplikacemi se však nemusí potýkat pouze těhotná žena. V případě surogace hrozí zdravotní rizika i ženě, která daruje vajíčka, matce z žadatele páru. Z těchto důvodů by měly obě ženy své rozhodnutí o těhotenství zvážit a diskutovat ho s různými lékaři a specialisty.

2.1 Indikace surogátního mateřství v ČR

Mezinárodní federace gynekologie a porodnictví (FIGO) v roce 2008 zaujala k náhradnímu mateřství stanovisko, že metoda náhradní matky je postup asistované reprodukce vyhrazený pouze pro medicínské indikace. Ze sociálních důvodů je neakceptovatelná. Na základě tohoto doporučení Sekce asistované reprodukce České gynekologické a porodnické společnosti J. E. Purkyně schválila teze, kterými by se jednotlivá pracoviště zabývající se léčbou neplodnosti s využitím surogátního mateřství měla řídit. (Rumpík a kol., 2016)

Jelikož v České republice není náhradní mateřství upraveno zákonem a nejsou specifikovány indikace k tomuto způsobu řešení neplodnosti ženy, za zařazení biologické matky do procesu náhradního mateřství nese plnou odpovědnost zdravotnické zařízení, které léčbu provádí.

Prvním pracovištěm v ČR, které zařadilo surogátní mateřství v indikovaných případech mezi léčebné metody neplodnosti ženy byla v roce 2004 Klinika reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně. (Rumpík, 2018)

Mezi indikace k provedení náhradního mateřství patří děložní faktory neplodnosti. Například ageneze dělohy nebo Mayerův–Rokitanského–Küsterův–Hauserův syndrom. Dále Ashermannův syndrom, kdy se na děložní sliznici tvoří jizvy a děložní srůsty, anebo skutečnost, že děložní sliznice nenarůstá do potřebné tloušťky a neposkytuje embryu vhodné prostředí k nidaci. Další indikací může být stav po hysterektomii pro karcinom cervixu a prokazatelné remisi onemocnění. Pokud má žena transplantovanou dělohu, splňuje také indikace k využití náhradního mateřství. Indikace splňují i ženy, které prodělaly opakované aborty nebo ženy po opakovaných bezúspěšných IVF cyklech, a to navzdory získávání kvalitních embryí. Také děložní abnormality jako myomatosis uteri, tyto svalové benigní nádory se mohou objevit kdekoliv ve stěně dělohy, často pak musí být operativně

odstraněny. Další indikací jsou stavy u žen po opakovaných císařských řezech s kontraindikací dalšího těhotenství. (Doherty a Clark, 2006; Repromeda, 2021)

Mezi další indikaci, která umožňuje surogátní mateřství patří syndrom testikulární feminizace (karyotyp 46, XY s ženským vnějším genitálem). (Rumpík, 2018)

Rovněž zde patří některá chronická onemocnění s komplikacemi nebo kontraindikacemi gravidity (DM I. typu, idiopatická plicní arteriální hypertenze, sclerosis multiplex, arteriální hypertenze, lipoidní nefritida, chronická renální insuficience, systémový lupus erythematoses) nebo stav po transplantaci ledviny s chronickou teratogenní medikací. (Rumpík a kol., 2016; Doherty a Clark, 2006)

2.2 Kritéria pro výběr surogátní matky v ČR

V roce 2016, na základě výzvy Ministerstva zdravotnictví doporučila Sekce asistované reprodukce České gynekologické a porodnické společnosti J. E. Purkyně kritéria pro výběr surogátní matky. Hlavním cílem kritérií je minimalizovat zdravotní a psychická rizika pro náhradní matku.

Za nábor náhradní matky je zodpovědný objednavatelský pár. Nejčastěji si žadatelé hledají náhradní matku přes internet. Méně často bývá náhradní matkou žena příbuzná někoho z žadatelů. (Rumpík, 2018)

Všeobecně platí, že by náhradní matka měla být dobrého fyzického i duševního zdraví. Podle doporučení ČGPS by měla být surogátní matka občankou ČR ve věku od 21 do 35 let a neměla by být prvorodičkou. Věk náhradní matky musí splňovat podmínku stanovenou zákonem č. 373/2011 Sb., zákon o specifických zdravotních službách (§6), její věk nesmí překročit 49 let.

Žena musí podstoupit vyšetření registrujícím gynekologem. V porodnické anamnéze, v předchozím těhotenství nebo při porodu, by se neměly vyskytovat žádné komplikace. Ženy, které absolvovaly v předchozí graviditě jakékoliv potíže, nejsou vhodnými kandidátkami na náhradní matku. Musí být provedeno i vyšetření onkologické cytologie děložního čípku. Vyšetřující gynekolog po vyhodnocení výsledků vyšetření určí, zda se žena může stát náhradní matkou.

Posouzení celkového zdravotního stavu náhradní matky a vyloučení veškerých zdravotních rizik plynoucích z plánovaného těhotenství provádí registrující praktický lékař. Krom vyloučení zdravotních rizik těhotenství pro matku, zhodnotí i rizika pro dítě, které se má

z náhradního mateřství narodit. Náhradní matka by měla být zcela zdravá, bez abusu alkoholu nebo užívání drog v anamnéze, ideálně nekuřačka. Neměla by trpět chronickým onemocněním (např. hypertenze, onemocnění ledvin) a riskovat tak možnost vzniku zdravotních komplikací spojených s těhotenstvím a porodem. V závěru vyšetření musí být stanoveno, zda se žena může stát náhradní matkou. Pokud je dispenzarizována u ambulantního specialisty, musí se vyjádřit i tento lékař.

Psychologické vyšetření adeptky na surogátní matku ověřuje její schopnost pochopit důsledky náhradního mateřství. Psycholog by měl posoudit, zda nedochází ke komerčnímu využití ženy a jestli pro ni náhradní mateřství nebude představovat nadměrnou emocionální zátěž. V závěru uvede, zda se může stát náhradní matkou.

Náhradní matce musí být poskytnuty úplné právní poradenské služby, musí být poučena o určení otcovství, rodičovství, postupu osvojení a nevynutitelnosti dohod o surogaci. V případě, že je náhradní matka vdaná, do procesu vstupuje i její manžel a právní konzultaci podstupuje i on. (Rumpík a kol., 2016)

Všechny dokumenty musí být založeny v dokumentaci surogátní matky, která se ukládá v IVF centru. V IVF centru musí být náhradní matka poučena o veškerých rizicích spojených s náhradním mateřstvím. Před samotným embryotransferem musí být provedeno gynekologické a ultrazvukové vyšetření, odebírá se krev k vyšetření protilátek proti infekčním onemocněním jako je HIV, stanovení povrchového antigenu HBsAg, HBV (anti-HBc), HCV a protilátky proti syfilis. (Rumpík, 2018)

Po vyhodnocení všech výsledků vyšetření, posudků a zpráv se centrum asistované reprodukce rozhodne, zda se žena může v daném centru stát náhradní matkou.

3 PRÁVNÍ ÚPRAVA NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ V ČR

Náhradní mateřství není českým právním řádem nijak definováno, není ani povoleno ani zakázáno. Základním východiskem je čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku ČR (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.), které říká, že *„Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“* Surogátní mateřství tedy není protiprávním jednáním. Toto tvrzení podporuje i fakt, že v občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) v rámci úpravy osvojení dítěte představuje náhradní mateřství výjimku z obecného pravidla (§ 804): *„Osvojení je vyloučeno mezi osobami příbuznými v přímé linii a sourozenci. To neplatí v případě náhradního mateřství.“*

Náhradní mateřství je jednou z metod asistované reprodukce. Zprostředkovatelé náhradního mateřství se odkazují především na zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Ten v § 10 ustanovuje: *„... povinnost poskytovatele zajistit zachování vzájemné anonymity anonymního dárce a neplodného páru a anonymity anonymního dárce a dítěte narozeného z asistované reprodukce...“* Autorka Konečná (2017) upřesňuje poznámkou, že se jedná o rozpor se záměry náhradního mateřství. Poskytovatelé služeb náhradního mateřství tvrdí, že nejsou v rozporu se zákonem, protože nejde o situaci dárcovství a jiná situace, než dárcovství v zákoně uvedená není.

České zákony podporují pouze altruistický typ náhradního mateřství. Problém nastává u komerčního náhradního mateřství. Tento typ je zcela v rozporu se zákonem ČR. Přijetí finanční odměny v souvislosti s předáním dítěte objednavatelskému páru naplňuje skutkovou podstatu trestného činu. Přijetí finanční odměny za svěřením dítěte do moci jiného, upravuje § 169 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, stanovuje: *„Kdo za odměnu svěří dítě do moci jiného za účelem adopce nebo jiný obdobný účel, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“* Náhradní matka tedy nesmí přijmout žádnou odměnu, která by přesahovala úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem.

Náhradní mateřství také souvisí s následujícími zákony:

- Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování v platném znění
- Zákon č. 296/2008 Sb., zákon o zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka a o změně souvisejících zákonů v platném znění

- Vyhláška č. 422/2008 Sb., o stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka v platném znění
- Úmluva o biomedicině a její Dodatkový protokol o zákazu klonování lidských bytostí

3.1 Určení rodičovství

V registru narozených a rodném listu dítěte jsou dvě kolonky, do kterých mohou být zapsáni následující adepti na rodiče: jednotlivec či pár, který o proceduru požádal a náhradní matka. Pokud je náhradní matka vdaná, tak i její manžel. Dalšími osobami, které mohou být zapsány v registru o narozených a rodném listu dítěte jsou dárci či dárcé gamet, pokud byli použity. (Konečná, 2017)

Určení mateřství je v ČR jasně dáno zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (NOZ). Podle nového občanského zákoníku § 775 platí: „*Matkou dítěte je žena, která je porodila.*“ K tomuto paragrafu patří i dokument z roku 2012, podle které je porod jedinou relevantní skutečností pro rozhodnutí otázky mateřství, takže žalobě ženy, která byla dárkyní genetické látky, proti ženě, která dítě porodila, nelze vyhovět. (Sněmovní tisk 362, 2012)

Je-li náhradní matka vdaná, za otce dítěte se považuje její manžel. Podle § 776, odst. 1, nový občanský zákoník platí, že: „*Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třístého dne poté, co manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné anebo poté, co byl manžel prohlášen za nezvěstného, má se za to, že otcem je manžel matky.*“ Z tohoto důvodu je pro popření otcovství nutné další samostatné soudní řízení. Po jeho skončení se vede soudní řízení o osvojení dítěte. Je-li náhradní matka svobodná, otcovství se určuje souhlasným prohlášením matky a otce z žadatelského páru na matričním úřadu. Otcovství tak lze určit ještě před narozením dítěte.

3.2 Osvojení

Osvojení je upravováno zákonem č. 89/2012 Sb., NOZ v § 794 až § 854. Osvojení nám definuje NOZ v § 794 takto: „*Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.*“ Nový občanský zákoník v § 797 ukládá, že: „*Na základě rozhodnutí soudu o osvojení se osvojitel, popřípadě osvojitelé, zapíší do matriky jako rodič, popřípadě rodiče dítěte.*“ Jak již bylo zmíněno, v § 804 má náhradní mateřství určenou výjimku a je umožněno i mezi osobami příbuznými v přímé linii a sourozenci.

Největší problematický aspekt tvoří § 809, NOZ: „*K osvojení je třeba souhlas rodičů osvojovaného dítěte.*“ K tomuto souhlasu ovšem nesmí nikdo nikoho nutit. Dle § 813, NOZ: „*Matka osvojovaného dítěte může dát souhlas k osvojení nejdříve šest týdnů po narození dítěte...*“ Podle téhož paragrafu (§ 813), je-li náhradní matka vdaná, musí dát souhlas s osvojením i její manžel: „*Otec osvojovaného dítěte může dát souhlas k osvojení i před uplynutím této doby, nejdříve však po narození dítěte.*“ Na základě § 817, NOZ: „*Souhlas k osvojení lze odvolat po dobu tří měsíců ode dne, kdy byl vydán.*“ Celý proces osvojení nemůže začít dřív než skoro 11 měsíců po narození dítěte. Žadatelé o osvojení mohou mít po celou dobu procesu dítě u sebe a pečovat o něj. Nemají však žádnou jistotu, že k osvojení skutečně dojde. (Konečná, 2017) Podle § 836 NOZ: „*Osvojitel je povinen informovat osvojence o skutečnosti osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však do zahájení školní docházky.*“ O osvojení dítěte rozhoduje soud, osvojení musí být v souladu se zájmy dítěte a na kladné rozhodnutí není kladen právní nárok.

3.3 Surogační smlouva

Je zcela obvyklé, že se při zahájení procesu náhradního mateřství uzavírá dohoda obsahující úmysl náhradní matky podstoupit proceduru a předat dítě žadatelskému páru, taktéž žadatelský pár vyjádří úmysl náhradní matku během procedury podporovat a dítě převzít do své péče. Dohody obsahují také požadavky žadatelského páru na životní styl náhradní matky v průběhu těhotenství, podrobný popis veškerých lékařských vyšetření a procedur které jsou nutné k započatí těhotenství, rozsah a způsob předávání kompenzací náhradní matce, způsob a dobu, jakým bude dítě předáno a možnost kontaktu náhradní matky s dítětem do budoucna. (Konečná, 2017)

Do smlouvy by měly být zahrnuty i některé možné komplikace, které těhotenství a porod přináší. Například, jak se bude řešit situace, kdy je dítěti při prenatálním nebo postnatálním vyšetření diagnostikován handicap, postup v případě, kdy se umělé oplodnění nepovede napoprvé. Nebo možnost, že se žadatelský pár během procesu náhradního mateřství rozpadne. Není možné předvídat všechna rizika. Do smluv není možné zahrnout povinnost surrogátní matky dítě donosit a nepodstoupit umělé ukončení těhotenství na vlastní žádost, bez medicínské indikace. Doporučuje se, aby měla náhradní matka svého vlastního právníka či psychologa, a to nezávisle na odbornících podporujících žadatelský pár. Náklady na ně pochopitelně nesou žadatelé. (Konečná, 2017; Stará, 2010)

Smlouvy jsou pro zahájení procedury zcela podstatné, nemají však právní hodnotu, a proto nejsou vymahatelné. Jde především o morálně zavazující ujednání mezi zúčastněnými osobami. Celý proces je založen hlavně na důvěře všech zúčastněných stran.

3.4 Homosexuální pár jako žadatelský (objednavatelský) pár

Náhradní mateřství je obvykle spojováno s neplodným heterosexuálním párem a většina autorů opomíjí skutečnost, že dochází k situacím, kde je objednavatelský pár stejného pohlaví (Burešová, 2016). V ČR platí zákon č. 373/2011 Sb. §6, o specifických zdravotních službách: „*Umělé oplodnění lze provést... na základě žádosti ženy a muže, kteří tuto zdravotní službu hodlají podstoupit společně...*“ Konečná (2017) doplňuje, že tento zákon nezmiňuje sexuální orientaci ani partnerský status žadatele. Osamělá osoba nebo osoby z homosexuálního páru mohou přivést osobu, která bude ochotna darovat gametu, případně ženu ochotnou podstoupit těhotenství.

V praxi vypadá náhradní mateřství homosexuálních párů tak, že lesbické páry dostanou gametu od známého dárce spermií a podepisují souhlas s tím, že bude legitimním otcem. Po porodu pak matka nemusí uvádět otce dítěte. V případě gayů je celý proces složitější, a to z toho důvodu, že musí nalézt ženu, která dítě donosí, porodí a následně předá do péče jednoho z páru.

Nepříjemnou komplikací a překážkou je pro registrované páry skutečnost, že registrovaní partneři nemohou osvojit dítě společně. Rodičovská odpovědnost padá pouze na jednoho z páru, na rozdíl od manželů, kdy se mohou stát osvojiteli společně. Druhý partner se sice podílí na péči o dítě a jeho výchově, žije s ním ve společné domácnosti, ale je považován za „sociálního rodiče“, nemá k dítěti z právního hlediska žádný vztah.

4 ETICKÉ ASPEKTY NÁHRADNÍHO MATEŘSTVÍ

Surogace je (zatím) nejrizikovější procedurou asistované reprodukce. A to zejména v oblasti psychosociální, etické a právní (Konečná, Svatoš 2018). Setkáváme se s různými názory na problematiku náhradního mateřství. Na jedné straně jsou lidé, kteří věří, že by náhradní mateřství mělo být povoleno, protože je přínosné pro všechny zúčastněné a zejména pro léčbu neplodnosti. Naopak se vyskytují i názory, že rizika náhradního mateřství převažují nad jeho přínosy. Přestože je léčba pomocí surogace během posledních desetiletí stále více využívána, nadále zůstává mnoho otázek nevyřešeno. Mezi lékaři, lékařskou etickou komunitou, státními zákonodárnými orgány, soudy a širokou veřejností existují značné rozpory. (Piersanti, 2021)

Náhradní mateřství patří mezi metody asistované reprodukce. Jelikož se jedná o lidskou reprodukci, všechny tyto metody vzbuzují vážné etické otázky. Téma asistované reprodukce tak patří k nejobtížnějším v lékařské etice (Šimek, 2015). Obor asistované reprodukce podle Šimka (2015) vzbuzuje vážné etické otázky zejména proto, že do nedávna bylo početí, těhotenství a porod bráno jako dar spojovaný s náhodou, osudem, Bohem. Dnes máme celý proces ve vlastních rukou a dítě se stává něčím, na co máme nárok.

Náhradní mateřství ohrožuje důstojnost dítěte tím, že se dítě stane předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt. Ohrožuje i důstojnost náhradní matky, přestože je její účast dobrovolná, je s ní ve smlouvě zacházeno jako s „dělouhou k pronájmu“. (The Iona Institute, 2013) Smlouvy mohou být předmětem trestního řízení pro obchod s lidmi.

Autor Opatrný (2016) konstatuje, že touha po dítěti je považována za jev dobrý, mnohokrát výslovně žádoucí. Touha po dobrém však neznamená, že může a musí být naplněna. Pokrok ve zdravotnictví a existence asistované reprodukce otevřel cestu k rodičovství i lidem, kteří byli z rodičovství přírodou, osudem, Stvořitelem vyloučeni (Šimek, 2015).

Podle Šimka (2015) je náhradní mateřství především aktem občanské pomoci jiné ženě. Upozorňuje však na možnost, kdy se žena po proběhlém těhotenství nedokáže dítěte vzdát, nebo situaci, kdy se narodí dítě s handicapem a žadatelé o něj nemají zájem. Chtěli totiž zdravé dítě. Zároveň náhradní matka dítě nechce, protože není biologicky její. Komu pak dítě po právu „patří“? A chceme zákon, který nám určí okolnosti, za kterých se žena „musí“ vzdát dítěte, které porodila? Zákon by mohl jednoznačně stanovit práva a povinnosti všech aktérů celého procesu. Nicméně takový zákon může otevřít dveře nové profesi, role náhradní matky jako zdroj obživy.

Stále více lékařských a psychologických studií zdůrazňuje význam vazeb vytvořených v průběhu těhotenství mezi matkou a dítětem a jak jsou tyto vazby důležité pro vývoj dítěte. Vyskytují se obavy o dítě, které se může cítit jako opuštěné a nechtěné matkou, která ho porodila. (The Iona Institute, 2013)

V případě surogace se od těhotné ženy požaduje psychologické a citové odloučení od dítěte. (The Iona Institute, 2013). Studie prokázaly, že převážná většina náhradních matek neutrpěla dlouhodobou psychologickou újmu a jejich vazba s dítětem je daleko menší než vazba matek k dítěti u tradičního přirozeného těhotenství. Emoční problémy, které některé náhradní matky zažívají v prvních týdnech po porodu, se postupem času zmenšily. (Lamba, 2018; Vasanti, 2003). Přestože surogace bývá často propagována jako pomoc kamarádky nebo ženy z rodinného kruhu neplodného páru, většina surogátních matek je ve vztahu k žadatelům cizí osobou. Několik náhradních matek přiznalo, že těhotenství vzniklé z náhradního mateřství od samotného počátku vnímají jako obchodní transakci mezi nimi a žadateli. Na těhotenství, porod a předání dítěte nahlíží jako na práci, za kterou dostaly zapláceno, což jim pomáhá nevytvořit si k dítěti silný emocionální vztah. (The Iona Institute, 2013)

Mnozí bioetici uvádějí, že s komerční formou náhradního mateřství vzniká vysoké riziko pro vykořisťování dětí, náhradních matek i žadatelů. Upozorňují především na nejistou socioekonomickou situaci velkého počtu náhradních matek, které se mohly rozhodnout stát se náhradní matkou pouze za účelem zmírnění chudoby. Mezi státy, které legalizovaly komerční náhradní mateřství patří například Kalifornie, Írán, Ukrajina, Gruzie, Rusko, Thajsko. (Wilkinson, 2016)

Další etické problémy s komerčním náhradním mateřstvím a vykořisťováním osob, zejména ve vývojových zemích, přináší i tzv. reproductive travel a cross border surogace. Reproductive travel označuje přeshraniční pohyb osob za účelem přístupu k reprodukčnímu lékařskému zboží a službám. Cross border surogace je součástí reproductive travel. Mezi zúčastněné strany obvykle patří jednotlivec nebo žadatelský pár, tradiční nebo gestační matka z cizí země, centrum asistované reprodukce nebo tým zdravotnických profesionálů z cizí země, zprostředkovatel nebo agentura, která organizuje finanční a právní stranu procesu a budoucí strana, dítě. Proces přeshraničního náhradního mateřství s sebou nese celou řadu právních, sociokulturních, finančních a lékařských složitostí. Přeshraniční surogace je pro žadatelské osoby atraktivní svou cenovou nebo sociální dostupností. Je často využívána stejnopohlavními páry nebo osamělými osobami. (Kirby, 2020) Nejčastěji

navštěvované destinace pro náhradní mateřství bylo až do nedávna Thajsko a Indie. Obě země náhradní mateřství pro zahraniční žadatele zakázaly. Indie zakázala možnost komerčního náhradního mateřství i pro její občany. Důvodem zákazu byl zcela evidentní obchod s dětmi a místními ženami. (Konečná, 2017) Mezi země umožňující účastnit se komerčního náhradního mateřství i cizincům patří například Rusko a Ukrajina (Piersanti, 2021).

Účastníci procedury náhradního mateřství se mohou setkávat s nepochopením či odsouzením od okolí. Pokud má náhradní matka děti a manžela, mohou být okolím stigmatizováni i oni. (Konečná, 2017) Je doporučeno, aby byly děti náhradní matky o celém procesu informovány, protože zmizení dítěte po narození jim může způsobit stres, úzkost nebo pocit zármutku (Riddle, 2017).

Jestliže okolí vnímá, že je žena těhotná a později nevidí, že se objevuje s dítětem, může čelit nepříjemným otázkám. V horším případě si mohou myslet, že se dítě zbavila nějakým nelegálním způsobem. Žadatelský pár může být okolím chápán kladněji protože osvojení není neznámou skutečností. (Opatrný, 2016) Konečná (2017) upozorňuje na skutečnost, že se všechny zúčastněné osoby znají a mohou se celoživotně stát vyděrači či vydíranými, a to nejen ze zjištěných důvodů. Uvádí, že vyděračem i vydíraným se velmi snadno může stát i dítě vzniklé z tohoto spojení a nevylučuje, že právě toto riziko je důvodem pro hledání pomoci náhradního mateřství v zahraničí.

O dítěti počatém formou náhradního mateřství se na jedné straně mluví v superlativě („vytvořené dítě“), ale je od počátku vystaveno velké manipulaci. Mělo by dítě vědět, že se na jeho zrození podílely dvě ženy a porodila ho jiná žena, než která ho vychovává? Koho bude dítě považovat za matku, pokud se dozví, že ho porodila náhradní matka? Pokud vše proběhne bez komplikací a dítě bude od narození u své adoptivní matky, pravděpodobně si k ní vytvoří originální vztah a bude tedy psychologicky a sociálně jeho matkou. Pokud se však osvojení z jakéhokoli důvodu zpozdí, může si dítě vytvořit vztah k jeho náhradní matce. Ta do budoucna roli matky hrát nebude, a to je pro člověka nezpochybnitelně ztrátou. Dále je tu jistý moment nejistoty, když dítě pochází z darovaných gamet, pokud jde o dědičné vlohy, vzhled nebo duševní schopnosti. (Opatrný, 2016)

Můžeme se setkat i se stereotypem vykořisťované chudé náhradní matky bohatým žadatelským párem, který bere dítě jako hračku nebo letmý rozmar (Bagan-Kurluta, 2017). Setkáváme se tak s feministickou teorií o komodifikaci ženského těla v kontrastu s šířením gestačního náhradního mateřství jako reprodukční práci žen. Některé feministické aktivistky

tvrdí, že je třeba zakázat náhradní mateřství, protože narušuje chápání mateřství a důstojnost žen. Teorie se uplatňuje za předpokladu, kdy je náhradní matka obětí nevyvážených mocenských vztahů. Na druhé straně liberální feminismus podporuje plnou autonomii žen při rozhodování o tom, jak využívat svá těla a jejich reprodukční kapacitu a je pro legalizaci a úpravu praxe surogace. (Bandelli, 2019)

Náhradní mateřství je často celosvětově považováno za konkurenci adopce. Je ovšem obtížné posoudit přesný stupeň rizika kvůli nedostatku spolehlivých údajů o rozsahu užívání náhradního mateřství. Proces surogace je však často méně složitější než adopce, a to hlavně pro homosexuální páry, svobodné ženy nebo muže. Další důvod, proč je surogace atraktivnější, než adopce je možnost získat novorozené dítě s genetickou vazbou alespoň jednoho ze zamýšlených rodičů. (Bagan-Kurluta, 2017)

5 NÁBOŽENSKÉ PŘÍSTUPY K NÁHRADNÍMU MATEŘSTVÍ

Asistovaná reprodukce a náhradní mateřství patří k otázkám života, smrti, identity, pohlaví a rodiny. Pohled jednotlivých náboženství se na tyto otázky významně liší a přispívá tak ke komplexnějšímu vnímání etiky asistované reprodukce a surogace. Lidstvo má stovky náboženství a je mimo možnosti citovat rozsáhlé etické a morální rozborů jednotlivých náboženských skupin, níže je uveden souhrn perspektiv pouze pěti nejčastějších náboženství.

5.1 Římskokatolická církev

Mezi hlavní zdroje katolické lékařské etiky patří Bible, učení filozofů a teologů, z nichž jsou nejvýznamnější Augustus Aurelius, Tomáš Akvinský a také různá vyjádření církve.

Římskokatolická církev je asi největším odpůrcem léčby neplodnosti. Papež Pavel VI. (1968, s.1) v encyklice *Humanae Vitae* píše: „*Předávat lidský život je závažný úkol, při kterém manželé svobodně a odpovědně spolupracují s Bohem Stvořitelem.*“ Obdobně paragraf číslo 2376 Katechismu Katolické církve (2001, s. 396) udává: „*Techniky, které štěpí spojení rodičů zásahem nějaké osoby cizí manželskému páru (darování spermatu nebo vaječné buňky, propůjčení dělohy), jsou těžce amorální.*“

Neplodnost je Římskokatolickou církví vnímána jako projev Boží vůle. *Donum Vitae* (1987) se zabývá morálkou moderních technik plodnosti. Za přípustnou považuje jen homogenní umělou inseminaci, která usnadňuje a napomáhá k dosažení přirozeného cíle. In vitro fertilizace je dle tohoto dokumentu považována jako nemorální. Z velké části proto, že tato metoda asistované reprodukce vylučuje nutnost sexuálního aktu, který je považován za posvátný aspekt manželského svazku. (Šípr, Krumpolc a Mičo, 2006; Deonandan, 2020)

Přestože Vatikán metodu IVF nepřijímá, může být praktikována protestantismem, anglikánskou církví nebo jinými směry křesťanství. (Deonandan, 2020)

5.2 Judaismus

Postoj Židů k reprodukci je odvozen z prvního božího přikázání Adamovi: „*Bud' plodný a rozmnožuj se.*“ Toto přikázání je obsaženo v Tóře. V judaismu platí: „Vše, pro co není důvod, aby bylo zakázáno, je dovoleno, aniž musíme hledat důvod pro toto dovolení, neboť Tóra neuvádí vše, co je dovoleno, ale pouze to, co je zakázáno.“ (Schenker, 2013)

Písmo směřuje Židy k plození. Micva, přikázání, je pro ně natolik rozhodující, že učenci Tóry téměř jednohlasně souhlasí s tím, aby ho bylo dosaženo i umělým oplodněním. Judaismus proto povoluje veškeré metody asistované reprodukce, pokud se jedná o gamety manželského páru, protože manželstvím je jediným rámcem, v němž lze toto přikázání naplnit. (Deonandan, 2020)

Judaismus nezakazuje ani užití darovaného oocytu. Dárkyní ale musí být svobodná žena. Použití dárcovských spermií je kontroverznější, vzhledem k možnosti, že by přechod spermatu jiného muže do těla ženy mohl představovat cizoložství, což Tóra přísně zakazuje. To je dále komplikováno tvrzením některých rabínů, že sperma dárce je povoleno, pokud dárce není Žid, protože by to odstranilo jakékoli problémy dědičnosti ze strany náboženské tradice. Zákonnost o dárci spermie je tedy nadále diskutována. (Deonandan, 2020)

Náhradní mateřství také není zakázáno, náhradní matkou ale musí být svobodná, rozvedená nebo ovdovělá žena (Schrenker, 2013)

5.3 Islám

Právní formulace církevních předpisů odvozených z koránu a ze sunny obsahuje šaría, ta pro muslimy představuje „cestu stanovenou Bohem“. Islám klade velký důraz na rodinu, dědičnost a udržení rodu. S tím souvisí důležitost prvorozeného syna, protože ten ponese pokračování příjmení a cti rodu. U metod asistované reprodukce zahrnujících IVF a transplantaci embryí přichází nejistota, pokud jde o věk potomka. Začíná jeho právní a duchovní život v době početí, implantace nebo až po narození? Dalším problémem je, že embryo může být vytvořeno roky před narozením mladšího sourozence, který byl počat a narodil se přirozenou cestou, ale toto embryo, pokud je uloženo a implantováno později se narodí až po tomto (mladším) sourozenci. Kdo je pak pravým prvorozeným? (Schenker, 1985)

Rodina je základní jednotkou islámu. Islám podporuje léčbu poruch plodnosti, včetně metod asistované reprodukce, jsou-li použity gamety legálního manželského páru a neexistuje-li jiný způsob překonání poruchy plodnosti. (Deonandan, 2020)

Možnost gestačního náhradního mateřství je v islámském náboženském zákoně velmi diskutována a názory se liší mezi jednotlivými sektami. Ší'itský islám umožňuje darování oocytů i náhradní mateřství. Sunnitský islám zakazuje dárcovství gamet i jakýkoli typ náhradního mateřství. (Serour, 2013)

5.4 Hinduismus

Hinduismus je třetím nejrozšířenějším náboženstvím na světě, po křesťanství a islámu. Většina hinduistů se nachází v Indii, kde tvoří 78,35% obyvatelstva (Keelery, 2020).

Hinduismus nepřichází do žádného konfliktu s jakýmkoli metodami asistované reprodukce, povoluje i metody náhradního mateřství. Pohotové přijetí metod asistované reprodukce vychází z chápání neplodnosti jako kletby, kdy zmírnění této kletby jakýmkoli dostupným způsobem je ve skutečnosti zbožným úsilím. Základní příběh hinduismu, Mahabharata, může být vyložen jako rada pro zvýšení plodnosti, jelikož jejím důležitým vyprávěním je reprodukce tvorba dynastie a důležitost rodu. (Deonandan, 2020)

Až do nedávna byla Indie jedním z hlavních center reprodukčního cestovního ruchu včetně cross border surogace. A to zejména díky poskytování komerčního náhradního mateřství hinduistickými náhradními matkami. Pro indické náhradní matky byla finanční odměna ekvivalentem až k desetiletému příjmu, finanční odměna jim zpřístupnila možnost zabezpečit rodinu, vzdělání pro své děti, koupit domu. (Rumpík, 2018) Docházelo však k vykořisťování a obchodu s dětmi i náhradními matkami, a tak bylo komerční náhradní mateřství zakázáno státem jak pro zahraniční žadatele, tak pro místní obyvatele. Nyní Indie podporuje pouze altruistickou formu surogace. (Konečná, 2017)

5.5 Buddhismus

Podobně jako jiná náboženství i v buddhismu existuje mnoho filozofických a náboženských škol. Rozmanitost škol a jejich rozvoj v různých sociokulturních podmínkách znesnadňuje určit jednoznačný pohled buddhismu na etiku týkající se reprodukční medicíny.

Buddhistická etika zaujímá buďto přístup mnišské klášterní etiky nebo etiky hospodářské. Buddhismus v mnišské klášterní etice praktikuje celibát, tedy žádnou reprodukci. Hospodářská etika vidí manželství a rodinný život jako velmi vhodný pro ty, kteří se nemohou zavázat k celibátu. (Zoloth a Henning, 2010)

Pro všechny buddhisty existuje pět etických předsevzetí: (Pro mnichy jsou pak stanovena jiná pravidla, která se liší počtem i zněním)

- zdržení se zabíjení a zraňování živých bytostí
- zdržení se braní toho, co není dáváno (nekrást)
- zdržení se smyslné nestřídmosti (zejména sexuální, např. cizoložství)

- zdržení se zraňujícího nepravdivého mluvení
- zdržet se zneužívání omamných látek a zatemňování mysli

Pro aplikaci metod asistované reprodukce je podstatným textem Sigālovāda Sutta, protože je klíčovým textem pro laickou buddhistickou etiku, včetně sexuální etiky.

Některé buddhistické školy nebo učenci by mohli podporovat možnost výzkumu onkofertility, protože jeho cílem je zmírnit utrpení, které mohou pociťovat onkologičtí pacienti, když se dozvědí, že rakovina nebo její léčba jim způsobila poruchu plodnosti. Metody asistované reprodukce mohou zmírnit utrpení, které některé páry nebo jednotlivci zažívají v důsledku jejich neplodnosti. Pokud technologie přináší výhody páru, který si přeje mít dítě a pokud nepřinese bolest nebo utrpení žádné zúčastněné straně, nenalézá buddhismus při použití těchto technologií žádný konflikt.

Ostatní buddhistické školy nebo učenci však mohou kritizovat výzkum onkofertility a metody asistované reprodukce za to, že udržují deziluzi připoutanosti k tomuto životu. I buddhistické argumenty podporující výzkumy asistované reprodukce by pravděpodobně neschválily všechny reprodukční technologie. A to zejména díky nemožnosti určení přítomnosti duše v embryu. Pokud by duše v embryu existovala, likvidace zbylých embryí na konci IVF cyklu by byla neetická. Taktéž výzkum embryí by byl nepřijatelný, protože vystavuje embrya poškození nebo zničení bez jejich souhlasu. (Zoloth a Henning, 2010)

Buddhismus neposkytuje jednoznačný názor ani na gestační surogátní mateřství, neoznačuje náhradní mateřství dobrem ani zlem. Spíše povzbuzuje zkoumání a uvažování o motivačních faktorech, které vedou pacienty k uchování plodnosti a také vliv těchto motivačních faktorů na společnost jako celek. (Deonandan, 2020)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODIKA PRÁCE

V praktické části bakalářské práce na téma Etické aspekty náhradního mateřství jsme zjišťovali postoje žen k náhradnímu mateřství. Zabývali jsme se kvantitativním výzkumem a ke zpracování výzkumu jsme zvolili techniku dotazníkového šetření. Tento typ výzkumu a techniku sběru dat jsme zvolili především pro jeho výhody, ke kterým patří možnost aplikovat dotazník na velký výzkumný vzorek, diskrétnost, poměrně nenáročná distribuce, redukce informací a statistické zpracování (Disman, 2002).

6.1 Cíle bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat názor žen na náhradní mateřství. K tomuto zjištění nám slouží dílčí cíle výzkumu. Při jejich tvorbě jsme vycházeli z konceptualizace etických dilemat v souvislosti s náhradním mateřstvím. Tyto etické aspekty náhradního mateřství jsou zmíněny v teoretické části bakalářské práce. Dále jsme se nechali inspirovat výzkumem Margaux Mohnke a kol. na téma Development and Validation of an „Attitude toward Surrogacy Questionnaire“ in a German Population (Mohnke, 2019). Tento výzkum a jeho otázky nám přišli výstižné, proto jsme se rozhodli některé otázky přeformulovat do dotazníku této bakalářské práce.

Hlavní výzkumný cíl:

HVC: Analyzovat názory žen na náhradní mateřství.

Dílčí výzkumné cíle

DVC č. 1: Zjistit jaký je postoj žen k surogátnímu mateřství.

DVC č. 2: Zjistit jaký postoj zaujmají ženy k náhradním matkám.

DVC č. 3: Zjistit, jaké je povědomí o vybraných etických dilematech v souvislosti s náhradním mateřstvím.

DVC č. 4: Zjistit ochotu respondentek zúčastnit se náhradního mateřství.

6.2 Charakteristika metody sběru dat

Ke sběru dat jsme využili dotazníkové šetření. Přestože je náhradní mateřství čím dál rozšířenějším a využívanějším typem asistované reprodukce, nenašli jsme žádný standardizovaný dotazník, který by se dotazoval respondentů na jejich postoj vůči surogaci. Závěrečné práce zabývající se náhradním mateřstvím a jejich výzkumy zaměřené na názory

veřejnosti vůči surogaci byli většinou zpracovány s ohledem na cílovou skupinu pouze pro plodné nebo neplodné účastníky. Proto jsme se nechali inspirovat dotazníkem z německé studie z roku 2019, Development and Validation of an „Attitude toward Surrogacy Questionnaire“ in a German Population, jejíž autorem je Margaux Mohnke a kol. Dotazníkové otázky jsme přeložili, upravili a přidali kulturně vhodné položky, tak aby byl dotazník použitelný pro všechny věkové kategorie respondentek. Pro bodování jednotlivých položek jsme použili Likertovu stupnici.

Dotazník k výzkumu pro bakalářskou práci (viz Příloha I) se skládá ze dvou částí. První část dotazníku oslovuje respondenty a seznamuje je s autorem, názvem a cílem práce. Obsahuje také definici pojmu náhradní (surogátní) mateřství a instrukce k vyplnění dotazníku.

Druhá část dotazníku obsahuje dotazníkové otázky, kterých je celkem 30. Dotazník obsahuje jen jednu otevřenou otázku. Zbytek otázek je uzavřených, z nichž 23 je škálových. K zodpovězení škálových otázek respondenti využívají Likertovu škálu. Demografické otázky zahrnují 6 položek.

V prvním dílčím výzkumném cíli se zabýváme zjištěním, jaký ženy zaujímají postoj k náhradnímu mateřství. K tomuto zjištění nám slouží odpovědi na otázky číslo 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 a 20. Druhý dílčí výzkumný cíl se zabývá postojem respondentek k náhradním matkám. K tomuto zjištění nám poslouží odpovědi na otázky číslo 10, 11, 12, 13, 14, 15 a 16. Třetí dílčí výzkumný cíl se zabývá zjištěním postojů respondentek k vybraným etickým dilematům spojených s náhradním mateřstvím. K tomuto zjištění nám poslouží odpovědi na otázky 17, 18, 19 a 21. Čtvrtý dílčí cíl se zabývá zjištěním ochoty respondentek zúčastnit se náhradního mateřství. K tomuto zjištění využijeme odpovědi na otázky 22, 23, 24 a 25. Otázky 1, 26, 27, 28, 29, 30 jsou otázky demografické. Otázka číslo 2 se nevztahuje k žádnému dílčímu cíli.

Dotazník byl zpracován online přes webové stránky survio.com. Odkaz na dotazník byl umístěn na webovou stránku modrykonik.cz, dále byl dotazník rozeslán přes survio.com emailem náhodným lidem. Dotazník byl dostupný k vyplnění od 26. února 2021 do 31. března 2022.

6.3 Zpracování dat

Po přerušení sběru dat byl dotazník zpracován a jednotlivé odpovědi respondentů byly přeneseny do MS Excel 365. Shromážděná data byla tříděna do tabulek a sloupcových grafů.

Tabulka vždy obsahovala hodnotu znaku a absolutní četnost, v některých případech je vyjádřena i relativní četnost, která má vždy součet 100 %.

6.4 Omezení výzkumu

Bylo stanoveno několik limitů pro předejití zkreslení dat. Jedním z limitů je vhodný výběr metody výzkumu a sběru dat. Abychom mohli získat co největší počet dat byla zvolena kvantitativní metoda výzkumu se sběrem dat pomocí dotazníkového šetření.

Aby se zamezilo vícenásobnému vyplnění dotazníku jednou osobou, byla zvolena podmínka, aby z jednoho zařízení mohl odpovědět vždy jen jeden respondent. Dalším limitem bylo ženské pohlaví respondentů, byla stanovena podmínka, aby byl dotazník přístupný pouze respondentům, kteří v první otázce zvolí jako odpověď, že jsou ženského pohlaví. Abychom zamezili neúplnému vyplnění dotazníku, všechny otázky jsme označily jako povinné, nešlo odevzdat nedokončený dotazník.

7 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V následující části uvádíme analyzované výsledky dotazníkového šetření. Jako první jsou zobrazeny výsledky demografických otázek. Dále je prezentace závislá na jejich pořadí v dotazníku. Každá otázka obsahuje stručný komentář, pro lepší přehled případně i tabulku a četnostní graf. Tabulky a grafy byly zpracovány v programu Microsoft Excel.

STATISTIKA DOTAZNÍKU

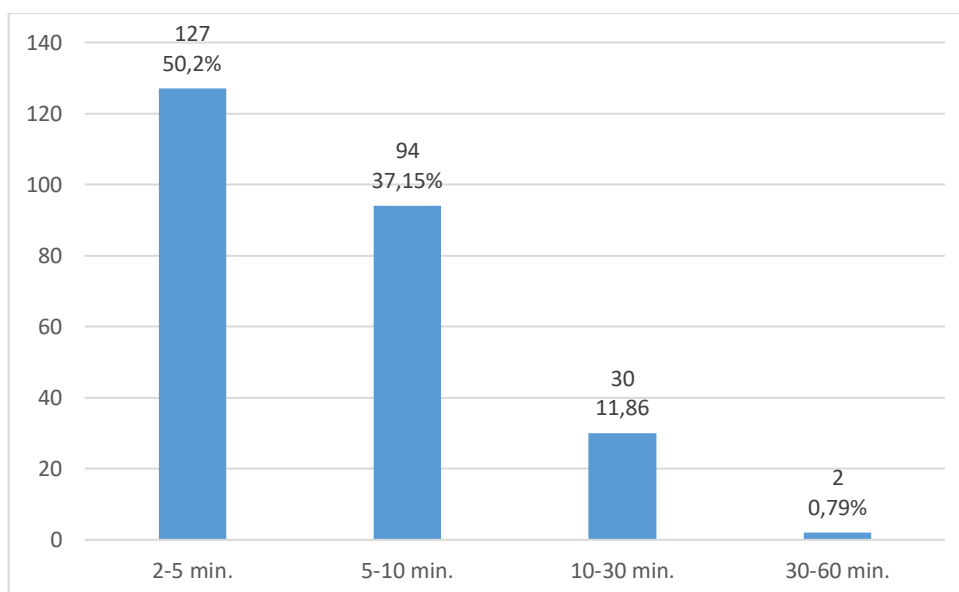
Dotazník celkem navštívilo 377 lidí, z tohoto počtu 253 respondentů dotazník vyplnilo celý a 36 respondentů dotazník nedokončilo. Celková úspěšnost vyplnění dotazníku činí 67,1 %.

Většina respondentů (50,2 %) dokončila dotazník do 5 minut. Pouze 2 respondenti potřebovali k vyplnění nad 30 minut času.

Tabulka 1 Přehled návštěvnosti dotazníku

	<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>Návštěv celkem</i>	377	100
<i>Vyplněno</i>	253	67,1
<i>Nevyplněno</i>	124	32,89
<i>Pouze zobrazeno</i>	89	71,77
<i>Nedokončeno</i>	35	28,23

Graf 1 Časová náročnost dotazníku

VÝZKUMNÝ VZOREK

První otázka se zaměřuje na pohlaví respondentů, účastníci, kteří zvolili jako odpověď muž, byli automaticky vyřazeni. Dotazník tak mohli vyplnit pouze respondenti, kteří se identifikují jako ženy. Dále budu respondenty nazývat jen jako „ženy“.

Dotazník vyplnilo celkem 253 žen. Věk respondentek se pohybuje od 18 let do 83 let. Nejvíce respondentek (38,34 %) je ve věkovém rozmezí 26-35 let. Nejmenší počet účastníků našeho výzkumu (3,6 %) je ve věku 56-83 let. Průměrný věk žen je 36,7 let se směrodatnou odchylkou 10, 3 let. Z dotazovaných žen má 112 žen (44,3 %) vysokoškolské vzdělání. Převážná většina respondentek, 197 (77,87 %) není žádného náboženského vyznání, 55 respondentek (21,74 %) se přihlašuje k křesťanství, jedna žena je buddhistka (0,40 %). Převážná většina (86,6 %) respondentek je matkami a více jak polovina (65,2 %) žen je vdaná.

Tabulka 2 Přehled demografických údajů, otázky č. 1, 26, 27, 28, 29 a 30

<i>Charakteristika</i>		<i>Absolutní četnost</i>	<i>Relativní četnost (%)</i>
<i>Pohlaví</i>	Žena	253	100
<i>Věk</i>	18-25	30	11,86
	26-35	97	38,34
	36-45	84	33,20
	46-55	33	13,04
	56-83	9	3,56
<i>Vzdělání</i>	Vysokoškolské	112	44,27
	Vyšší odborné	9	3,56
	Středoškolské s maturitou	96	37,94
	Středoškolské s výučním listem	33	13,04
	Základní	3	1,19
<i>Náboženství</i>	Žádné (ateismus)	197	77,87
	Křesťanství	55	21,74
	Buddhismus	1	0,40
<i>Rodinný stav</i>	Svobodná bez stálého partnera	12	4,74
	Svobodná se stálým partnerem	58	22,92
	Vdaná	165	65,22
	Rozvedená	13	5,14
	Vdova	5	1,98
<i>Děti</i>	Ano	219	86,56
	Ne	34	13,44

OTÁZKA Č. 2: Pokud žena s funkčními vaječníky nemůže otěhotnět nebo dítě donosit, jednou z možností, jak mít potomka je náhradní mateřství. Slyšela jste někdy o této variantě asistované reprodukce?

Komentář: V otázce č. 2 jsme od respondentek zjišťovali, zda znají pojem náhradní mateřství. Převážná většina odpověděla možností ano, v počtu 248 (98,02 %) respondentek. Možnost ne uvedlo 5 (1,98 %) respondentek.

OTÁZKA Č. 3: Náhradní mateřství je dobrý způsob, jak pomoci neplodným párům mít dítě s vlastními genetickými vlastnostmi.

Komentář: Respondentky mohly vyjádřit svou odpověď na toto tvrzení pomocí hodnotící škály. Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 142 (56,13 %). 78 (30,83 %) respondentek uvedlo odpověď „spíše souhlasím“. 23 (9,09 %) respondentek odpovědělo „spíše nesouhlasím“ a odpověď „nesouhlasím“ zvolilo 10 (3,95 %) respondentek.

Z našeho výzkumu vyplývá, že velká část respondentek (86,96 %) považuje náhradní mateřství jako dobrý způsob, jak pomoci neplodnému páru mít geneticky vlastní dítě. Zbylá část respondentek s tímto tvrzením nesouhlasila.

Tabulka 3 NM je dobrý způsob, jak pomoci neplodným párům mít dítě s vlastními genetickými vlastnostmi

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	142	56,13 %
Spíše souhlasím	78	30,83 %
Spíše nesouhlasím	23	9,09 %
Nesouhlasím	10	3,95 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 4: Náhradní mateřství je nejkontroverznější formou asistované reprodukce.

Komentář: Odpověď „souhlasím“ zvolilo nejvíce respondentek, v počtu 95 (37,55 %). 91 (35,97 %) respondentek uvedlo odpověď „spíše souhlasím“. 53 (20,95 %) žen zaznačilo odpověď „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 14 (5,53 %) zvolilo odpověď „nesouhlasím“.

Výsledky dotazníkového šetření v této otázce nám sdělují, že většina respondentek (73,52 %) považuje náhradní mateřství za nejkontroverznější formu asistované reprodukce. Zbylé odpovědi byly s výrokem nesouhlasné.

Tabulka 4 NM je nejkontroverznější formou asistované reprodukce

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	95	37,55 %
Spíše souhlasím	91	35,97 %
Spíše nesouhlasím	53	20,95 %
Nesouhlasím	14	5, 53 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 5: Náhradní mateřství by mělo být poskytováno pouze při touze pomoci neplodnému páru, nikoli za účelem dosažení zisku (finančního).

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 152 (60,08 %). 58 (22, 92 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 29 (11, 46 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 14 (5,53 %), uvedlo odpověď „nesouhlasím“.

Z odpovědí na tuto otázku můžeme zjistit, že většina respondentek (83,00 %) zastává názor, že náhradní mateřství by mělo být poskytováno pouze za účelem pomoci neplodnému páru, nikoli za vidinou finančního obohacení. Zbylé respondenty s tímto výrokem nesouhlasily.

Tabulka 5 NM by mělo být poskytováno pouze při touze pomoci neplodnému páru, nikoli za účelem dosažení finančního zisku

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	152	60,08 %
Spíše souhlasím	58	22,92 %
Spíše nesouhlasím	29	11,46 %
Nesouhlasím	14	5,53 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 6: Náhradní mateřství by mělo být povoleno pouze ze zdravotní indikace (vrozené vývojové vady dělohy, onemocnění s nemožností těhotenství, při neplodnosti) nikoli pro plodné páry.

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 172 (67,98 %). 49 (19,37 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 17 (6,72 %) žen odpovědělo „nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 15 (5,93 %), uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“.

Drtivá většina respondentek (87,35 %) zastává názor, že možnost využití náhradního mateřství by měla být povolena pouze pro páry, které ze zdravotních důvodů nemohou mít vlastní děti. Zbylé respondentky s tímto tvrzením nesouhlasily.

Tabulka 6 NM by mělo být povoleno pouze ze zdravotní indikace

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	172	67,98 %
Spíše souhlasím	49	19,37 %
Spíše nesouhlasím	15	5,93 %
Nesouhlasím	17	6,72 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 7: Náhradní mateřství by mělo být povoleno i pro homosexuální páry (muž a muž, žena a žena), které chtějí mít vlastní rodinu.

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 94 (37,15 %). 62 (24,51 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 50 (19,76 %) žen odpovědělo „nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 47 (18,58 %), uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“.

Větší počet respondentek (61,66 %) zastává názor, že náhradní mateřství by mělo být povoleno i pro páry stejného pohlaví. Zbytek respondentek (38,34 %) s povolením možnosti náhradního mateřství homosexuálním párům nesouhlasí.

Tabulka 7 NM by mělo být povoleno i pro homosexuální páry

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	94	37,15 %
Spíše souhlasím	62	24,51 %
Spíše nesouhlasím	47	18,58 %
Nesouhlasím	50	19,76 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 8: Náhradní mateřství není českým zákonem nijak upraveno. Český právní řád musí mít vytvořen zákon zakotvující náhradní mateřství a určující podmínky náhradního mateřství tak, aby nedocházelo k problémům v praxi náhradního mateřství. Souhlasíte s tímto tvrzením?

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 187 (73,91 %). 55 (21,74 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 7 (2,77 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 4 (1,58 %), uvedlo odpověď „nesouhlasím“.

Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že absolutní většina respondentek (96, 65 %) považuje za důležité, aby existoval zákon určující podmínky náhradního mateřství. Jen velmi malé procento respondentek s tvrzením nesouhlasí.

Tabulka 8 Český právní řád musí mít vytvořen zákon zakotvující NM

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	187	73,91 %
Spíše souhlasím	55	21,74 %
Spíše nesouhlasím	7	2,77 %
Nesouhlasím	4	1,58 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 9: Pokud by bylo v Česku náhradní mateřství legalizováno, souhlasila byste s komerčním náhradním mateřstvím? (náhradní matka dostane za donošení, porod a předání dítěte finanční odměnu)

Komentář: Odpověď „spíše souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 90 (35,57 %). 86 (33,99 %) respondentek označilo odpověď „souhlasím“. 46 (18,18 %) žen odpovědělo „nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 41 (16,21 %), uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“.

Nadpoloviční většina respondentek (69,57 %) by podpořila legalizaci komerční náhradní mateřství v ČR. Zbylé respondentky s komercializací náhradního mateřství nesouhlasí.

Tabulka 9 V případě legalizace bych souhlasila s komerčním NM

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	86	33,99 %
Spíše souhlasím	90	35,57 %
Spíše nesouhlasím	41	16,21 %
Nesouhlasím	46	18,18 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 10: Dítě vzniklé z náhradního mateřství má právo vědět, že ho porodila náhradní matka.

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 113 (44,66 %). 70 (27,67 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 56 (22,13 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 14 (5,53 %), uvedlo odpověď „nesouhlasím“.

Z dotazníku vyplývá, že většina respondentek (72,33 %) souhlasí s výrokem, že dítě vzniklé z náhradního mateřství má právo vědět, že ho porodila náhradní matka. Zbylé respondentky nesouhlasí, aby bylo dítě informováno o tom, že ho porodila náhradní matka.

Tabulka 10 Dítě vzniklé z NM má právo vědět, že ho porodila náhradní matka

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	113	44,66 %
Spíše souhlasím	70	27,67 %
Spíše nesouhlasím	56	22,13 %
Nesouhlasím	14	5,53 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 11: Za matku dítěte považuji ženu, která dítě porodila, nikoli ženu, která dítě vychovává.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 133 (52,57 %). 81 (32,02 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 22 (8,70 %) žen odpovědělo „souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 17 (6,72 %), uvedlo odpověď „spíše souhlasím“.

Dle výsledků dotazníkového šetření většina respondentek (84,58 %) považuje za matku dítěte, ženu, která se o dítě stará a vychovává ho. Zbylé procento žen s výrokem nesouhlasí a za matku dítěte považuje surrogátní matku.

Tabulka 11 Za matku dítěte považuji ženu, která dítě porodila, nikoli ženu, která dítě vychovává

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	22	8,70 %
Spíše souhlasím	17	6,72 %
Spíše nesouhlasím	81	32,02 %
Nesouhlasím	133	52,57 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 12: Náhradní matkou by měla být blízká osoba nebo žena z rodinného kruhu žadatelů nikoli naprosto cizí žena.

Komentář: Odpověď „spíše nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 100 (39,53 %). 86 (33,99 %) respondentek označilo odpověď „nesouhlasím“. 42 (16,60 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 25 (9,88 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Většina respondentek (73,52 %) nesouhlasí s tvrzením, že by náhradní matkou měla být žena z blízkého kruhu žadatelů. Zbytek respondentek zastává opačný názor.

Tabulka 12 Náhradní matkou by měla být blízká osoba nebo žena z rodinného kruhu žadatelů nikoli naprosto cizí žena

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	25	9,88 %
Spíše souhlasím	42	16,60 %
Spíše nesouhlasím	100	39,53 %
Nesouhlasím	86	33,99 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 13: Po porodu by náhradní matka měla mít právo rozhodnout se, zda chce dítě skutečně předat biologickým rodičům (žadatelům).

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 105 (41,50 %). 77 (30,43 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 38 (15,02 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 33 (13,04 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Z odpovědí na dané tvrzení zjišťujeme, že většina respondentek (71,94 %) nesouhlasí s možností, aby se náhradní matka mohla po porodu rozhodnout, zda se chce skutečně dítěte vzdát a předat ho do péče žadatelům. Zbylé procento respondentek s tvrzením souhlasí.

Tabulka 13 Náhradní matka by měla mít právo rozhodnout se, zda chce dítě skutečně předat biologickým rodičům

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	33	13,04 %
Spíše souhlasím	38	15,02 %
Spíše nesouhlasím	77	30,43 %
Nesouhlasím	105	41,50 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 14: Pokud náhradní matka jeví zájem o kontakt s předaným dítětem, mělo by jí být umožněno se s dítětem pravidelně vídat.

Komentář: Odpověď „spíše nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 86 (33,99 %). 81 (32,02 %) respondentek označilo odpověď „nesouhlasím“. 61 (24,11 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 25 (9,88 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

V odpovědích na toto tvrzení se přiklání většina respondentek (66,01 %), k tomu, aby náhradní matce nebylo umožněno se s předaným dítětem pravidelně vídat. Zbylé respondenty souhlasí s umožněním pravidelného kontaktu náhradní matky s předaným dítětem.

Tabulka 14 Náhradní matce by mělo být umožněno se s předaným dítětem pravidelně vidat

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	25	9,88 %
Spíše souhlasím	61	24,11 %
Spíše nesouhlasím	86	33,99 %
Nesouhlasím	81	32,02 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 15: Pokud se náhradní matka v průběhu těhotenství rozhodne, že chce těhotenství uměle ukončit (interupce u zdravého plodu, kde nebyly prokázány žádné genetické vady), žadatelé by jí v jejím rozhodnutí měli podpořit, i když se jedná o biologicky jejich plod.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 124 (49,01 %). 80 (31,62 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 29 (11,46 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 20 (7,91 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Většina respondentek (80,63 %) nesouhlasí s tím, aby náhradní matka ukončila těhotenství u zdravého plodu. Zbylé respondentky zvolily souhlasné odpovědi a náhradní matku by v jejím rozhodnutí podpořily.

Tabulka 15 Žadatelé by měli náhradní matku podpořit v jejím rozhodnutí pro interupci

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	20	7,91 %
Spíše souhlasím	29	11,46 %
Spíše nesouhlasím	80	31,62 %
Nesouhlasím	124	49,01 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 16: Na ženy poskytující náhradní mateřství nahlížím jako na pronajímatelky dělohy.

Komentář: Odpověď „spíše souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 85 (33,60 %). 62 (24,51 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Stejný počet respondentek, 53 (20,95 %), zvolilo odpovědi „souhlasím“ a „nesouhlasím“.

Nadpoloviční většina respondentek (54,55 %) odpověděla, že na surogátní matky nahlíží jako na pronajímatelky dělohy. Druhá část respondentek (45,45 %) odpověděla, že surogátní matky jako pronajímatelky dělohy nevnímá.

Tabulka 16 Na ženy poskytující NM nahlížím jako na pronajímatelky dělohy

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	53	20,95 %
Spíše souhlasím	85	33,60 %
Spíše nesouhlasím	62	24,51 %
Nesouhlasím	53	20,95 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 17: Náhradní mateřství porušuje důstojnost dítěte, protože se dítě stává předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 133 (52,57 %). 68 (26,88 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 28 (11,07 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 24 (9,49 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Dle výsledků výzkumného šetření s tímto tvrzením nesouhlasí většina respondentek (79,45 %). Podle zbylých respondentek k narušení důstojnosti dítěte dochází.

Tabulka 17 NM porušuje důstojnost dítěte, protože se dítě stává předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	24	9,49 %
Spíše souhlasím	28	11,07 %
Spíše nesouhlasím	68	26,88 %
Nesouhlasím	133	52,57 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 18: Náhradní mateřství je typ obchodu s lidmi.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 133 (52,57 %). 65 (25,69 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 31 (12,25 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 24 (9,49 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Většina respondentek (78,26 %) nepovažuje náhradní mateřství za obchod s lidmi. Ostatní respondentky s tímto tvrzením souhlasí.

Tabulka 18 NM je typ obchodu s lidmi

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	24	9,49 %
Spíše souhlasím	31	12,25 %
Spíše nesouhlasím	65	25,69 %
Nesouhlasím	133	52,57 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 19: Při náhradním mateřství dochází k vykořisťování sociálně slabých žen.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 116 (45,85 %). 86 (33,99 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 34 (13,44 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 17 (6,72 %), uvedlo odpověď „souhlasím“.

Z našeho výzkumu vyplývá, že většina respondentek (79,84 %) nesouhlasí s tvrzením, že by při náhradním mateřství docházelo k vykořisťování sociálně slabých žen. Zbytek respondentek s tvrzením souhlasí.

Tabulka 19 Při náhradním mateřství dochází k vykořisťování sociálně slabých žen

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	17	6,72 %
Spíše souhlasím	34	13,44 %
Spíše nesouhlasím	86	33,99 %
Nesouhlasím	116	45,85 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 20: Pokud by se někdo z mých příbuzných nebo přátel rozhodl pro náhradní mateřství, podpořila bych jeho/její rozhodnutí.

Komentář: Odpověď „souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 142 (56,13 %). 78 (30,83 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 18 (7,11 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 15 (5,93 %), uvedlo odpověď „nesouhlasím“.

Z výsledků výzkumného šetření můžeme říct, že většina respondentek (86,96 %) by podpořila rozhodnutí svých blízkých, kdyby se rozhodli zúčastnit se náhradního mateřství. Zbylé respondentky by takové rozhodnutí nepodpořily.

Tabulka 20 Pokud by se někdo z mých příbuzných nebo přátel rozhodl pro NM, podpořila bych jeho/její rozhodnutí

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	142	56,13 %
Spíše souhlasím	78	30,83 %
Spíše nesouhlasím	18	7,11 %
Nesouhlasím	15	5,93 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 21: V případě neplodnosti bych dala přednost adopci dítěte před náhradním mateřstvím.

Komentář: Odpověď „spíše nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 88 (34,78 %). 68 (26,88 %) respondentek označilo odpověď „souhlasím“. 49 (19,37 %) žen odpovědělo „nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 48 (18,97 %), uvedlo odpověď „spíše souhlasím“.

Nadpoloviční většina respondentek (54,15 %) by nedala přednost adopci před náhradním mateřstvím. O něco menší počet respondentek by upřednostnilo adopci.

Tabulka 21 V případě neplodnosti bych dala přednost adopci dítěte před NM

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	68	26,88 %
Spíše souhlasím	48	18,97 %
Spíše nesouhlasím	88	34,78 %
Nesouhlasím	49	19,37 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 22: Raději bych byla bezdětná, než abych se zúčastnila náhradního mateřství.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 109 (43,08 %). 84 (33,20 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 35 (13,83 %) žen odpovědělo „souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 25 (9,88 %), uvedlo odpověď „spíše souhlasím“.

Z odpovědí na danou otázku jsme zjistili, že většina respondentek (76,28 %) by dala přednost náhradnímu mateřství před bezdětností. Zbylé procento respondentek by upřednostnilo bezdětnost před náhradním mateřstvím.

Tabulka 22 Raději bych byla bezdětná, než abych se zúčastnila NM

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	35	13,83 %
Spíše souhlasím	25	9,88 %
Spíše nesouhlasím	84	33,20 %
Nesouhlasím	109	43,08 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 23: Byla bych ochotna stát se náhradní matkou jen pro někoho z mé rodiny.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 73 (28,85 %). 67 (26,48 %) respondentek označilo odpověď „spíše souhlasím“. 61 (24,11 %) žen odpovědělo „souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 52 (20,55 %), uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“.

Odpovědi respondentek na toto tvrzení jsou poměrně vyrovnané. Více respondentek (50,59 %) by bylo ochotných stát se náhradní matkou, pokud by žadatelem byl někdo z rodiny. O něco méně žen by se náhradní matkou nestalo.

Tabulka 23 Byla bych ochotna stát se náhradní matkou jen pro někoho z mé rodiny

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	61	24,11 %
Spíše souhlasím	67	26,48 %
Spíše nesouhlasím	52	20,55 %
Nesouhlasím	73	28,85 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 24: Byla bych ochotna stát se náhradní matkou pro kohokoli.

Komentář: Odpověď „nesouhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 160 (63,24 %). 57 (22,53 %) respondentek označilo odpověď „spíše nesouhlasím“. 24 (9,49 %) žen odpovědělo „spíše souhlasím“. Nejméně žen, v počtu 12 (4,74 %), uvedlo odpověď „spíše nesouhlasím“.

Odpovědi na tuto otázku prokázali poměrně vysokou neochotu respondentek (87,77 %) stát se náhradní matkou pro jakoukoli osobu. Zbytek respondentek by byl ochotný stát se náhradní matkou pro kohokoliv.

Tabulka 24 Byla bych ochotna stát se náhradní matkou pro kohokoli

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	12	4,74 %
Spíše souhlasím	24	9,49 %
Spíše nesouhlasím	57	22,53 %
Nesouhlasím	160	63,24 %
CELKEM	253	100 %

OTÁZKA Č. 25: Je pro mě důležité, aby dítě neslo mou genetickou informaci.

Komentář: Odpověď „spíše souhlasím“ označilo nejvíce respondentek, v počtu 97 (38,34 %). 88 (34,78 %) respondentek označilo odpověď „souhlasím“. 48 (18,97 %) žen odpovědělo „spíše nesouhlasím“. Nejméně žen, v počtu 20 (7,91 %), uvedlo odpověď „nesouhlasím“.

Z šetření vyplývá, že valná většina respondentek (73,12 %) nepovažuje za nutné, aby dítě bylo geneticky jejich vlastní. Druhá část respondentek s tvrzením souhlasí a je pro ně důležité, aby bylo dítě geneticky jejich vlastní.

Tabulka 25 Je pro mě důležité, aby dítě neslo mou genetickou informaci

	Absolutní četnost	Relativní četnost
Souhlasím	88	34,78 %
Spíše souhlasím	97	38,34 %
Spíše nesouhlasím	48	18,97 %
Nesouhlasím	20	7,91 %
CELKEM	253	100 %

8 DISKUZE

V této bakalářské práci analyzujeme názory žen na náhradní mateřství. V rámci diskuze odpovídáme na dílčí výzkumné cíle a srovnáváme s dalšími akademickými pracemi a s českým a zahraničním výzkumem. Vyhodnocení cílů formou diskuze shledáváme vzhledem k obsáhlosti problematiky jako nejvhodnější.

Výzkumný vzorek, obsahující 253 žen, podléhá určitým omezením. Jelikož byl dotazník distribuován online, mohly jej vyplnit pouze ženy s přístupem k internetovému připojení. Kromě toho byla velká skupina respondentek z webové stránky modrykonik.cz a survio.com. Nízké procento respondentek, u kterých věk přesáhl hranici 56 let si vysvětlujeme rovněž tím, že dotazník byl distribuován online. Starší generace nemusím mít přístup k internetu nebo znalosti s používáním počítače na stejné úrovni jako generace mladší.

Český statistický úřad (2014) podle sčítání lidu z roku 2011 uvádí, že v České republice se k náboženství hlásí 20,8 % obyvatel. V našem výzkumném vzorku je 22,13 % věřících. U těchto respondentek se dá předpokládat, že jejich názor na náhradní mateřství byl spíše negativní.

V Česku se surogátního mateřství jako metoda asistované reprodukce praktikuje od roku 2004. Povědomí o pojmu náhradní (surogátní) mateřství bylo vysoké, pouze 5 (1,98 %) respondentek pojem neznalo. Respondentky neznající tento pojem byli ve věku 22, 29, 31, 38 a 34, tři ženy má vysokoškolské vzdělání a dvě ženy středoškolské vzdělání. Tudíž se nedá předpokládat, že neznalost tohoto pojmu má jakoukoli souvislost rostoucím věkem nebo úrovní vzdělání. Tento výsledek o neznalosti je srovnatelný s ostatními výzkumy na téma surogace, které probíhaly v České republice. Veverková (2020) ve své práci udává neznalost pojmu u 7 % respondentů, její práce se však zaměřovala na názor na náhradní mateřství obou pohlaví ve věku od 18 do 40 let. Chlastáková (2020) ve svém výzkumu udává neznalost u 3 % dotazovaných, tato práce se zaměřovala na názor na náhradní mateřství mužů i žen ve věku 41 až 77 let.

Prvním dílčím výzkumným cílem bylo zjistit, jaký ženy zaujímají postoj k náhradnímu mateřství. Drtivá většina respondentek souhlasí s tím, že náhradní mateřství je dobrý způsob, jak pomoci neplodným párům získat geneticky vlastní dítě, zároveň si však myslí, že náhradní mateřství je nejkontroverznější metodou asistované reprodukce. Absolutní většina žen považuje za důležité, aby Český právní řád vytvořil zákon zakotvující náhradní

mateřství. Z našeho výzkumu dále vyplývá, že ženy podporují pouze altruistický záměr náhradního mateřství, avšak v případě legalizace náhradního mateřství by uvítali i for-profit, komerční, náhradní mateřství. Náhradní mateřství by povolili jen ze zdravotní indikace a nadpoloviční většina žen by podpořila možnost náhradního mateřství i pro homosexuální páry.

Náhradní mateřství není Českým zákonem nijak definováno, není ani zakázáno ani povoleno. Základním východiskem pro praktikování náhradního mateřství je čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku ČR (ústavní zákon č. 2/1993 Sb.) ze kterého vyplývá, že co není zákonem zakázáno, je povoleno. Reprodukční kliniky se dále hájí zákonem č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, zde náhradní mateřství představuje výjimku z obecného pravidla v rámci osvojení dítěte, tudíž s ním Český zákon počítá. 96,65 % našich respondentek souhlasí s tím, že Český právní řád musí mít vytvořený zákon zakotvující náhradní mateřství a určující podmínky náhradního mateřství. Ve výzkumu Chlastákové (2020) by uvítalo právní zakotvení náhradního mateřství 57 % respondentů, 40 % na tuto odpověď nedokázalo jednoznačně odpovědět a zvolilo jako odpověď „nevím“. Ve výzkumu Veverkové (2020) s právním upravením náhradního mateřství souhlasilo 61 % respondentů.

Podle Šimka (2015) je náhradní mateřství především aktem občanské pomoci jiné ženě. Drtivá většina (83,00 %) našich respondentek zastává názor, že jako hlavní důvod k surogaci by měla být touha pomoci neplodnému páru, nikoli vidina finančního zisku. Přijetí finanční odměny za svěření dítěte do moci jiného, upravuje § 169 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Komerční náhradní mateřství je tedy v přímém rozporu se zákony ČR. Náhradní matka tedy nesmí přijmout žádnou odměnu, která by přesahovala úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Překvapivě přesto že je komerční náhradní mateřství zákonem zakázáno a náhradní mateřství by dle našeho výzkumu mělo být čistě altruistické, v případě legalizace náhradního mateřství, by nadpoloviční většina (69,57 %) respondentek souhlasila s komercializací náhradního mateřství a finanční odměnou pro náhradní matky, která by přesahoval náklady spojené s těhotenstvím a porodem. Tento výsledek je srovnatelný s tvrzením Šimka (2015), že zákon zakotvující podmínky náhradního mateřství by mohl otevřít dveře nové profesi, role náhradní matky jako zdroj obživy.

Šimek (2015) uvádí, že pokrok ve zdravotnictví a existence asistované reprodukce otevřel cestu k rodičovství i lidem, kteří byli z rodičovství přírodou, osudem, Stvořitelem vyloučeni. Většina žen (87,35 %) souhlasí, že by náhradní mateřství mělo být povoleno pouze ze

zdravotní indikace pro neplodné páry a nikoli i pro páry plodné. Velký počet respondentek (61,66 %) by souhlasilo s tím, aby bylo homosexuálním párům povoleno využít náhradní mateřství. Zbytek žen by s touto možností pro páry stejného pohlaví nesouhlasilo. V práci Chlastákové (2020) by souhlasilo s využitím náhradního mateřství 36 % žen, 34 % odpověď neznalo a 30 % žen bylo proti.

Postojem respondentek vůči náhradním matkám se zabýval druhý dílčí výzkumný cíl. Z odpovědí na náš dotazník jsme zjistili, že většina respondentek si myslí, že dítě vzniklé z náhradního mateřství má právo vědět, že ho porodila jiná žena, než která ho vychovává. Za matku dítěte respondentky považují ženu vychovávající dítě. Většina také odpověděla, že by náhradní matkou by neměla být žena z blízkého okruhu žadatelů. Zjistili jsme, že ženy nesouhlasí s tím, aby bylo náhradní matce umožněno se po porodu rozhodnout, zda se chce skutečně dítěte vzdát a neumožnily by náhradní matce pravidelný kontakt předaným dítětem. Většina respondentek také nesouhlasí s tím, aby se náhradní matka mohla rozhodnout, zda chce v těhotenství pokračovat nebo jej ukončit a na náhradní matky nahlíží jako na pronajímatelky dělohy.

Opatrný (2016) konstatuje, že o dítěti počatém formou náhradního mateřství se na jedné straně mluví v superlativech jako „vytoužené dítě“, ale je od početí vystaveno velké manipulaci. Ptá se, zda by dítě mělo vědět, že se na jeho narození podílely dvě ženy a porodila ho jiná žena, než která ho vychovává a koho bude dítě považovat za matku, pokud se dozví, že ho porodila náhradní matka. Také se vyskytují i obavy o dítě, které se může cítit jako opuštěné a nechtěné matkou, která ho porodila (The Iona Institute, 2013). Naše respondentky ve velkém počtu (72,33 %) souhlasí s tím, že dítě vzniklé z náhradního mateřství má právo vědět, že ho porodila jiná žena, než která jej vychovává.

Určení mateřství je v ČR jasně dáno zákonem č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, podle kterého je matkou dítěte žena, která dítě porodila. Výsledek našeho výzkumu je v naprostém rozporu se zněním zákona. Na otázku, koho považují ženy za matku dítěte absolutní většina žen (84,58 %) odpověděla, že matkou je žena, která dítě vychovává, nikoli náhradní matka. Tento výsledek můžeme srovnat s výsledky práce Veverkové (2020), 68 % respondentů souhlasil, že matkou je žena, která dítě vychovává, respondenti však byli ženy i muži a výzkum byl zaměřen na generaci 40 let a více, proto se výsledek může v tolika procentech lišit od výsledků našeho výzkumu. Chlastáková (2020) ve svých výsledcích uvádí, že 83 % respondentů (ženy i muži pod 40 let) odpovědělo, že za matku dítěte také považují ženu, která dítě vychovává, nikoli, ženu, která dítě porodila.

Opatrný (2016) a Konečná (2017) konstatují, že je nevhodné, aby byla náhradní matka jakkoliv příbuzensky nebo kamarádsky spojená k žadatelům. Toto tvrzení potvrzuje i náš výsledek, kdy velká většina (73,52 %) respondentek nesouhlasí s tvrzením, že by náhradní matkou měla být osoba příbuzná nebo blízká žadatelům. Opačné výsledky má výzkum Veverkové (2020), kde 45 % respondentů uvedlo, že nejvhodnější adeptkou na roli náhradní matky je někdo z rodiny a 41 % uvedlo, že nejvhodnější adeptkou je kamarádka žadatelů. Muži by však kamarádku či známou neoslovovali, ale 69 % by si vybralo jako náhradní matku cizí ženu.

Většina žen (71,94 %) v našem výzkumu zastává názor, že by náhradní matce nemělo být umožněno se po porodu rozhodnout, zda se chce dítěte skutečně vzdát. Naše respondentky (66,01 %) také nesouhlasí s tím, aby bylo náhradní matce, v případě jejího zájmu, umožněno vídat se pravidelně s předaným dítětem. To potvrzuje i tvrzení, že případě surogace se od těhotné ženy požaduje psychologické a citové odloučení od dítěte (The Iona Institute, 2013).

Většina žen (80,63 %) v našem výzkumu nesouhlasí s tím, aby žadatelé podpořili náhradní matku v případě, kdy se rozhodne pro interrupci a nepokračování v těhotenství. V praxi sice dochází k uzavření surogační smlouvy mezi žadatelem a náhradní matkou, smlouva však není našim zákonem vymahatelná a nelze do ní zahrnout povinnost surogátní matky dítě donosit a nepodstoupit umělé ukončení těhotenství na vlastní žádost Konečná, 2017).

V tématech o problematice náhradního mateřství se často setkáváme s názorem, že náhradní mateřství ohrožuje důstojnost náhradních matek a je na ně nahlíženo jako na „pronajímatelky dělohy“ (The Iona Institute, 2013). K tomuto tvrzení se přiklání i mnoho feministických aktivistek, které souhlasí s tím, že náhradní mateřství narušuje chápání a důstojnost žen (Bandelli, 2019). S označením „pronajímatelky dělohy“ pro surogátní matky souhlasila více jak polovina (54,55 %) dotazovaných žen v našem výzkumu. Zbylé ženy (45,45 %) s tímto označením nesouhlasí a náhradní matky takto nevnímají.

Ve třetím výzkumném cíli jsme zjišťovali postoje žen k vybraným etickým dilematům spojených s náhradním mateřstvím.

Kromě obav z ohrožení důstojnosti náhradních matek se setkáváme i s obavami o důstojnost dítěte vzniklého z náhradního mateřství. A to zejména proto, že je dítě předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt (The Iona Institute, 2013). Opatrný (2016) konstatuje, že touha po dítěti je považována za jev dobrý, mnohokrát výslovně žádoucí. Touha po dobrém ovšem neznamená, že může a musí být naplněna. Šimek (2015) dále konstatuje, že

dítě se v dnešní době stává něčím, na co má každý nárok. Naše respondentky (79,45 %) nepociťují, že by náhradní mateřství nějak porušovalo důstojnost dítěte nebo na něj bylo nahlíženo jako na produkt.

Mnozí bioetici uvádí obavy spojené s legalizací náhradního mateřství a vznikem vysokého rizika vykořisťování dětí, náhradních matek ale i žadatelů. Upozorňují také na nejistotu socioekonomickou situaci náhradních matek (Wilkinson, 2016). Často se v souvislosti s náhradním mateřstvím setkáváme i se stereotypem vykořisťované chudé náhradní matky bohatým žadatelským párem (Bagan-Kurluta, 2017). S tímto tvrzením nesouhlasí naše respondentky, ty si ve většině (79,84 %) nemyslí, že by při náhradním mateřství docházelo k vykořisťování sociálně slabých žen. Důvodem, proč většina zastává tento názor může být socioekonomická situace v České republice. Rozdíl mezi sociálními vrstvami zde není tak velký jako například v Indii a jiných rozvojových zemích. S vykořisťováním úzce souvisí i obchod s lidmi. I v tomto případě naše respondentky z velké většiny (78,26 %) nesouhlasí s názorem, že je náhradní mateřství typ obchodu s lidmi. Ženy tento názor vyvrací i v práci Chlastákové (2020), 61 % respondentek odpovědělo, že náhradní mateřství nepovažují za obchod s lidmi. Tyto výsledky jen potvrzují názor žen, že náhradní mateřství by měl být akt pomoci druhým lidem.

Z našeho výzkumu vyplývá, že nadpoloviční většina žen (54,15 %) by nedala přednost adopci před náhradním mateřstvím. Tento výsledek potvrzuje obavu, že je náhradní mateřství konkurencí pro adopci. Sills (2026) odůvodňuje tento jev zejména proto, že proces adopce je často daleko složitější než proces surogace, a to hlavně pro homosexuální páry či svobodné ženy a muže. Dalším důvodem je možnost, proč je surogace pro mnohé lidi atraktivnější je získání dítěte s genetickou vazbou alespoň jednoho ze zamýšlených rodičů. Tento důvod nám však nepotvrzuje naše další otázka z výzkumného šetření, kdy jsme se respondentek dotazovali, zda je pro ně důležité, aby neslo dítě jejich genetickou informaci. Důvodem, proč náš výzkum tvrzení nepotvrzuje však může být absence mužských hlasů. Ženy nám ve většině (73, 12 %) odpověděly, že pro ně tato podmínka není důležitá. Tato nedůležitost stejné genetické informace u dítěte se potvrdila i ve výzkumu Clastákové (2020), ženy tak odpověděly v 52 %. Daleko větší důležitost na genetiku v jejím výzkumu kladli muži, pouze 38 % odpovědělo, že pro ně vlastní genetická vazba není důležitá.

Ve čtvrtém výzkumném cíli jsme zjišťovali samotnou ochotu žen, zúčastnit se náhradního mateřství. V případě volby mezi neplodností a náhradním mateřstvím jsme zjistili, že velká většina (76,28 %) žen by dala přednost náhradnímu mateřství. Nemalý počet žen, 60 (23,72

%) by však bylo raději bezdětnými. Dalším zjištěním bylo, že ženy jsou ochotnější stát se náhradní matkou pro někoho z rodiny než se stát náhradní matkou pro cizí osoby. V případě surogace pro někoho z rodiny byly odpovědi poměrně vyrovnané. Nadpoloviční většina (50,59 %) odpověděla, kladně a náhradní matkou by se stala. V případě surogace pro cizí osoby je ochota stát se náhradní matkou nižší. Kladně odpovědělo 36 žen (14, 23 %).

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo zjistit a zanalyzovat názor žen na náhradní mateřství. Surogátní mateřství je bez pochyb komplikovanou procedurou s celou řadou etických, morálních a právních otázek.

Teoretická část zahrnuje pět hlavních kapitol. První se zaměřuje na definici pojmu náhradního mateřství, pojmy související s tímto druhem asistované reprodukce a na druhy náhradního mateřství. V druhé kapitole je popsáno medicínské hledisko náhradního mateřství, indikace k náhradnímu mateřství a kritéria pro výběr náhradní matky. Další kapitola vysvětluje právní úpravu náhradního mateřství v České republice. Předposlední kapitola se věnuje etickým problémům, které sebou nese náhradní mateřství. V poslední kapitole se věnujeme náboženským přístupům k náhradnímu mateřství u čtyř nejrozšířenějších náboženství.

Empirická část stojí na kvantitativním výzkumu, kdy jsme za pomoci online dotazníkového šetření zjišťovali názory žen na náhradní mateřství. Výzkumu se zúčastnilo celkem 253 žen. Překvapivým zjištěním byla ochota 36 žen stát se náhradní matkou. Daleko více žen by bylo ochotných stát se náhradní matkou, pokud by byl žadatelem někdo z jejich rodiny. Přesto, že by byly ochotné takto pomoci někomu ze svých rodinných příslušníků zastávají ženy názor, že surrogátní matkou by měla být cizí žena. Co se týče přístupu k surrogátním matkám, ženy mají problém s uznáním možnosti náhradní matky rozhodovat o budoucnosti těhotenství, přestože jde o její tělo a má právo se rozhodnout. Dále by náhradní matce neumožnily pravidelný kontakt s dítětem. Jako pozitivní hodnotíme rozhodnutí žen informovat dítě vzniklé touto formou asistované reprodukce o jeho původu.

Dalším zajímavým zjištěním bylo, že ženy nepovažují náhradní mateřství za obchod s lidmi a nemají pocit, že by při něm docházelo k vykořisťování sociálně slabých žen. Zároveň si z velké části nemyslí, že náhradní mateřství porušuje důstojnost dítěte. Tímto tedy nesouhlasí s nejčastěji zmiňovanými etickými problémy. Potvrdily však obavu, že je náhradní mateřství konkurencí adopce.

Zpracováním výsledků jsme splnili hlavní cíl práce a zjistili jsme, že ženy akceptují náhradní mateřství a vnímají ho jako pozitivní, alternativní způsob založení rodiny. Jako kladné zjištění hodnotíme i to, že nadpoloviční většina respondentek vyslovila souhlas s umožněním surogace pro homosexuální páry.

Chceme, aby tato bakalářská práce přispěla k lepšímu porozumění problematice náhradního mateřství a upozornila na potřebu informovanosti široké veřejnosti o tématu surogace. Zároveň bychom chtěli upozornit na to, že se náhradní mateřství nachází v hodnotovém sporu a bylo by žádoucí, aby Česká republika zvážila legalizaci či zákaz náhradního mateřství, neboť absence náhradního mateřství v českém zákoně způsobuje zranitelnost všech stran účastnících se procesu náhradního mateřství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BLACK, H. C., J. R. NOLAN a J. M. NOLAN-HALEY. *Blackův právní slovník*. 2. svazek. Přeložil Vladimír BALAŠ. Praha: Victoria publishing, 1993. s. 1474. ISBN: 80-85605-23-6.
2. BUREŠOVÁ, Kateřina. Surogátní mateřství a jeho (nejen) právní aspekty. *Právní rozhledy*. 2016, roč. 24, č. 6, s. 193-201. ISSN 1210-6410.
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu z 2011. In: *Český statistický úřad* [online]. 27. 2. 2014 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/nabozenska-vira-obyvatel-podle-vysledku-scitani-lidu-2011-61wegp46fl>
4. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.
5. DOHERTY, C. M. a M. CLARK. *Léčba neplodnosti: podrobný rádce neplodným párům*. Brno: Computer Press, 2006. 122 s. ISBN 80-251-0771-X.
6. DOSTÁL, Jiří. *Etické a právní aspekty asistované reprodukce*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. 170 s. ISBN 978-80-244-1700-4.
7. FENTON-GLYN, Claire. Adoption and surrogacy – two sides of the same coin? In:
8. HADERKA, Jiří. Surogační mateřství. *Právní obzor*. 1986, roč. 69, č. 10, s. 917-934. ISSN 0032-6984.
9. HÁTLOVÁ, Petra. Náhradní matky porodily už i u nás desítky dětí. *Novinky.cz* [online]. © 2003-2021 Borgis a.s. [cit. 2021-01-08]. ISSN 1211-2119. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/nahradni-matky-porodily-uz-i-u-nas-desitky-deti-47941>
10. HOBZOVÁ, Hana. *Náhradní mateřství* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, Lékařská fakulta, Ústav lékařské etiky, 2020 [cit. 2021-01-12]. Vedoucí disertační práce Josef Kuře. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/buoie/Nahradni_materstvi_HHobzova.pdf
11. HOBZOVÁ, Hana. Surogátní mateřství: rozpory v terminologii. *Česká gynekologie*. 2018, roč. 83, č. 6, s. 464-467. ISSN 1210-7832.
12. HONZÁK, Radkin. Děloha na leasing a proč jsem proti. *Vesmír*. 2010, roč. 89, č. 1, s. 14-15. ISSN 0042-4544.

13. HRUŠÁKOVÁ, Milana. Surogační mateřství. In: HENDRYCH, D., M. BĚLINA, J. FIALA, P. ŠÁMAL, ed. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1481. ISBN 978-80-7400-059-1.
14. CHLASTÁKOVÁ, Anna. *Názory generace 40+ na surogátní mateřství* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2020 [cit. 2021-04-20]. Bakalářská práce. Vedoucí práce Lenka Rosková. Dostupné z: https://theses.cz/id/9zepox/#panel_text
15. KALVACH, Mariana. Zamyšlení nad problematikou náhradního mateřství. *Zdravotnictví a právo*. 2009, roč. 13, č. 7-8, s. 16. ISSN 1211-6432.
16. KONEČNÁ Hana et al. Regulace náhradního mateřství v ČR: expertní názor. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky* [online]. 2020, roč. 10, č. 1, s.1-14 [cit. 2021-01-06] ISSN 1804-8137. Dostupné z: <http://medlawjournal.ilaw.cas.cz/index.php/medlawjournal/issue/view/27>
17. KONEČNÁ, H. a R. SVATOŠ. Sdílená odpovědnost v proceduře náhradního mateřství. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*, 2018, roč. 8, č. 3, s. 54-67. ISSN 1804-8137.
18. KONEČNÁ, Hana. Asistovaná reprodukce a věk: Část II.: Věkové limity pro přístup samoplátců. *Časopis zdravotnického práva a bioetiky*. 2016, roč. 6, č. 2, s. 36-54. ISSN 1804-8137.
19. KONEČNÁ, Hana. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv? průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Praha: Mladá fronta, 2017. s. 256. ISBN 978-80-204-4652-7.
20. KOPKOVÁ, Kateřina. *Náhradní mateřství de lege ferenda* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Právníká fakulta, 2020 [cit. 2021-01-07]. Diplomová práce. Vedoucí práce Michaela Hendrychová. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/219410/>
21. OPATRŇÝ, Aleš. Náhradní matka. In: PTÁČEK, R., P. BARTŮNĚK, ed. *Kontroverze současné medicíny*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 95–99. ISBN 978-80-204-4360-1.
22. REPROMEDA. Centrum reprodukční medicíny. *Náhradní – surogátní mateřství* [online]. ©2021 Brno [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.repromeda.cz/poskytovana-pece/nahradni-materstvi/chci-vyuzit-nahradni-materstvi/>
23. RUMPÍK, David a kol. Kritéria pro výběr surogátní matky – doporučení SAR ČGFS ČLS JEP. In: ŽÁKOVÁ, J., P. VENTRUBA, ed. *Sborník abstrakt 15. česko – slovenské*

- konference reprodukční gynekologie a 26. symposia asistované reprodukce*. Brno, 2016, s. 34. ISBN 978-80-905578-4-0.
24. RUMPÍK, David a kol. Surogátní mateřství v České republice – naše praktické zkušenosti. In: PTÁČEK, R., P. BARTUŇEK, ed. *Kontroverze současné medicíny*. Praha: Mladá fronta, 2016, s. 86-94. ISBN 978-80-204-4360-1.
25. RUMPÍK, David. *Etické a právní aspekty náhradního mateřství* [online]. Brno: Masarykova Univerzita, Lékařská fakulta, Gynekologicko-porodnická klinika, 2018 [cit. 2021-02-02]. Vedoucí disertační práce Pavel Ventruba. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/u8ler/>
26. ŘEZÁBEK, Karel. *Léčba neplodnosti*. 4. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2018, 171 s. ISBN 978-80-247-2103-3.
27. SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Institut matky hostitelky. *Zdravotnictví a právo*. 2009, roč. 13, č. 11, s. 6-9. ISSN 1211-6432.
28. STARÁ, Ivana. Právní a etická otázka pronájmu dělohy. *Právo a rodina*. 2010, roč. 12, č. 4, s. 19-22. ISSN 1212-866X.
29. ŠIMEK, Jiří. *Lékařská etika*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. s. 224. ISBN 978-80-247-5306-5.
30. ŠIPR, K., E. KRUMPOLC a M. MIČO. *Donum vitae: sborník studií o etických aspektech začátku individuálního lidského života a instrukce Kongregace pro nauku víry o respektování počínajícího lidského života a důstojnosti plození: odpovědi na některé aktuální otázky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 73 s. Sborníky. ISBN 80-244-1554-2.
31. VÁCHA, Marek. *Místo, na němž stojíš, je posvátná země*. Brno: Cesta, 2008. 256 s. ISBN 978-80-7295-104-8.
32. VEVERKOVÁ, Adéla. *Názory mladé generace na surrogátní mateřství* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2020 [cit. 2021-04-20]. Bakalářská práce. Vedoucí práce Lenka Rosková. Dostupné z: <https://theses.cz/id/m47ygb/?isshlret=Názory%3Bmladé%3Bgenerace%3Bna%3Bzpet%3B%3Fvyhledavani%3Fsearch%3Dnázory%20mladé%20generace%20na%20surogátn%C3%AD%20mateřstv%C3%AD%26start%3D1>

33. Sněmovní tisk 362 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2012 [cit. 2013-01-21]. s. 1144. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sntisk.sqw?o=6&>

Zahraniční zdroje:

1. BAGAN-KURLUTA, Katarzyna. Wombs for rent, outsourced pregnancies, baby farms: Ethics and surrogate motherhood. *Progress in Health Sciences*. 2017, vol. 7, no. 1, p. 193-198. ISSN 2083-6260.
2. BANDELLI, Daniela. Feminism and Gestational Surrogacy. Theoretical Reconsiderations in the Name of the Child and the Woman. *Italian Sociological Review*. 2019, vol. 9, no. 3, p. 346. ISSN 2239-8589
3. BATTERSBY, John D. Woman is carrying her daughters babies. *The New York Times* [online]. April 1987, sec. A, p. 1 [cit. 2021-01-05]. ISSN 0362-4331. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1987/04/09/world/woman-is-carrying-her-daughters-babies.html>
4. BRUNET, Laurence. et al. *Comparative study on the regime of surrogacy in the EU member states*. Brusel: European Parliament, 2013. p. 378. ISBN 978-92-823-4495-8.
5. CROZIER, G. K. D. a D. E. MARTIN. How to Address the Ethics of Reproductive Travel to Developing Countries: A Comparison of National Self-Sufficiency and Regulated Market Approaches. *Developing World Bioethics*. 2012, vol. 12, no. 1, p. 45-54. ISSN 1471-8731
6. DEONANDAN, Raywat. Thoughts on the ethics of gestational surrogacy: perspectives from religions, Western liberalism, and comparisons with adoption. *Journal of Assisted Reproduction and Genetics* [online]. January 2020, vol. 37, iss. 2, p. 269-279. [cit. 2021-02-15]. ISSN 1573-7330. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10815-019-01647-y>
7. FIGO Comitee. *Ethics Guidelines: Ethical issues in Obstetrics and Gynecology*. FIGO: International Federation of Gynecology and Obstetrics [online]. 2012, p. 144 [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <http://www.figo.org/files/figocorp/English%20Ethical%20Issues%20in%20Obstetrics%20and%20Gynecology.pdf>

8. GAMBLE, Natalie. Children of our time. *Family Law Journal* [online]. November 2008, p. 11-13 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://www.ngalaw.co.uk/uploads/docs/538c9764e9053.pdf>
9. HOLDER, Angela. R. Surrogate Motherhood and the Best Interests of Children. *Law, Medicine and Health Care*. 1988, vol. 16, no. 1-2, p. 51. ISSN 0277-8459
10. KEELERY, Sandhya. Religion in India – Statistics and Facts. In: *Statista* [online]. Nov 17, 2020 [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/4548/religion-in-india/>
11. KIRBY, Jordan. Cross Border Surrogacy. *AMSA Journal of Global Health* [online]. June 2020, vol. 14, no. 1, p. 22-28 [cit.2021-02-18]. Dostupné z: <http://ajgh.amsa.org.au/index.php/ajgh/article/view/84/74>
12. MOHNKE, Margaux et al. Development and Validation of an „Attitude toward Surrogacy Questionnaire“ in a German Population. *Journal of Reproductive Medicine and Endocrinology* [online], 2019, vol. 16, no. 1, p. 6-14 [cit. 2021-04-16]. ISSN 18109292. Dostupné z: <https://www.kup.at/kup/pdf/14373.pdf>
13. ONLINE ETYMOLOGY DICTIONARY. *Surrogate* [online]. ©2021 Douglas Harper [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: https://www.etymonline.com/word/surrogate#etymonline_v_22426
14. PIERSANTI, Valeria, et al. Surrogacy and „Procreative Tourism“, What Does the Future Hold from the Ethical and Legal Perspectives? *Medicina (Kaunas)* [online]. 2021, vol. 51, no. 1, p. 47. [cit. 2021-02-08] ISSN 1648-9144 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/348387196_Surrogacy_and_Procreative_Tourism_What_Does_the_Future_Hold_from_the_Ethical_and_Legal_Perspectives
15. RIDDLE, Mary. An investigation into the psychological wellbeing of the biological children of surrogates. *Cogent Psychology* [online], March 2017, vol. 4, no. 1, p. 1-12 [cit. 2021-02-05]. ISSN 2331-1908 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/314873840_An_investigation_into_the_psychological_wellbeing_of_the_biological_children_of_surrogates
16. SEROUR, Gamal I. Ethical issues in human reproduction: Islamic perspectives. *Gynecological Endocrinology* [online]. September 2013, vol. 29, no. 11, p. 949-952 [cit. 2021-02-08]. ISSN 1473-0766. Dostupné z:

- <https://www.researchgate.net/publication/256447778> Ethical issues in human reproduction Islamic perspectives
17. SCHENKER, Joseph G. Human reproduction: Jewish perspectives. *Gynecological Endocrinology* [online]. September 2013, vol. 29, no. 11, p. 945-948 [cit. 2021-02-08]. ISSN 1473-0766. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/256423846> Human reproduction Jewish perspectives
18. SCHENKER, Joseph G. Jewish and Moslem Aspects of in Vitro Fertilization and Embryotransfer. *Annals of the New York Academy of Sciences* [online]. May 1985, vol. 442, no. 1, p. 601-608 [cit. 2021-02-08]. ISSN 1749-6632. Dostupné z: <https://nyaspubs.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1749-6632.1985.tb37574.x>
19. SILLS, Scot E. Handbook of Gestational Surrogacy: International Clinical Practice and Policy Issues. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. ISBN 9781316282618. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/CBO9781316282618>
20. THE IONA INSTITUTE. *The ethical case against surrogate motherhood: What we can learn from the law of other European countries* [online]. Dublin: © 2014 Iona, p. 23 [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://ionainstitute.ie/the-case-against-surrogate-motherhood/>
21. TORRES, Giorgia et al. A review of surrogate motherhood regulation in south American countries: pointing to a need for an international legal framework. *BMC Pregnancy Childbirth* [online]. January 2019, vol. 19, no. 46, p.46 [cit. 2021-02-17]. ISSN 1471-2393 Dostupné z: <https://bmcpregnancychildbirth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12884-019-2182-1#citeas>
22. VAN DEN AKKER, Olga, I. CAMARA, B. HUNT, Together ... for only a moment': British newspaper constructions of altruistic non-commercial surrogate motherhood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology* [online]. February 2016, vol. 34, iss. 3, p. 271-281 [cit. 2021-02-10]. ISSN 0264-6838. Dostupné z: https://eprints.mdx.ac.uk/18961/1/30.10.15_finalJRIPREVISED_clean_copyBritishMediaFramingOfAltruisticNon-commercialSurrogateMotherhood.pdf
23. VAN GELDER, Lawrence. Noel Keane, 58, Lawyer in Surrogate Cases, Is Dead. *The New York Times* [online]. January 1997, sec. B, p. 8. [cit. 2021-02-08]. ISSN 1553-8095.

Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1997/01/28/nyregion/noel-keane-58-lawyer-in-surrogate-mother-cases-is-dead.html?smid=em-share>

24. VASANTI, Jadvā. et al. Surrogacy: the experiences of surrogate mothers. *Human Reproduction* [online], October 2003, vol. 18, no. 10, p. 2196-2204 [cit. 2021-01-30]. ISSN 1460-2350. Dostupné z: <https://academic.oup.com/humrep/article/18/10/2196/622680>
25. WILKINSON, Stephen. Exploitation in International Paid Surrogacy Arrangements. *Journal of Applied Philosophy* [online], May 2016, vol. 33, iss. 2, p. 125-145 [cit. 2021-01-30]. ISSN 1468-5930 Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/japp.12138>
26. ZOLOTH, L. a A. HENNING. Bioethics and oncofertility: arguments and insights from Religious Traditions. *Cancer Treatment and Research* [online], August 2010, vol. 156, p. 261-278 [cit. 2021-02-15]. ISSN 2509-8497 Dostupné z: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-4419-6518-9_20

Církevní dokumenty, spisy:

1. Ekumenická komise pro Starý a Nový zákon. *První kniha Mojžíšova (Genesis): Druhá kniha Mojžíšova (Exodus): Český ekumenický překlad Bible ve velkém písmu: Mojžíšova*, 2. Česky. Praha: Česká biblická společnost, 2007. s. 65. ISBN 978-80-85810-64-6.
2. Katechismus katolické církve. Přeložil Josef KOLÁČEK. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-488-1.
3. PAVEL VI. *Humanae vitae* (1968). In: *50 let Humanae vitae: sborník z konference k 50. výročí vydání encykliky Humanae vitae papeže Pavla VI.* Červený Újezd: Liga pár páru ČR, 2018, 223 s. ISBN 978-80-270-5189-2.

Zákony:

1. ČESKO. Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky. In: Sbíрка zákonů české republiky. 1993, částka 1, s. 17-23. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=2&r=1993>
2. ČESKO. Zákon č. 296 ze dne 16. července 2008 o zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka a o změně souvisejících zákonů (zákon o lidských tkáních a buňkách). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2008, částka 97, s. 4434-4489. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=296&r=2008>
3. ČESKO. Vyhláška č. 422 ze dne 28. listopadu 2008 o stanovení bližších požadavků pro zajištění jakosti a bezpečnosti lidských tkání a buněk určených k použití u člověka. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2008, částka 138, s. 6938-6985. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=422&r=2008>
4. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2009, částka 11, s. 354-465. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=40&r=2009>
5. ČESKO. Zákon č. 373 ze dne 6. listopadu 2011 o specifických zdravotních službách. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2011, částka 131, s. 4802-4838. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=373&r=2011>
6. ČESKO. Zákon č. 372 ze dne 6. listopadu 2011 o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2011, částka 131, s. 4730-4802. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=372&r=2011>
7. ČESKO. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 nový občanský zákoník. In: Sbíрка zákonů České republiky. 2012, částka 33, s. 1026-1366. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=89&r=2012>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR Česká republika

FIGO The International Federation of Gynecology and Obstetrics

IVF In vitro fertilizace

NM Náhradní mateřství

NOZ Nový občanský zákoník

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1 Přehled návštěvnosti dotazníku</i>	38
<i>Tabulka 2 Přehled demografických údajů, otázky č. 1, 26, 27, 28, 29 a 30</i>	39
<i>Tabulka 3 NM je dobrý způsob, jak pomoci neplodným párům mít dítě s vlastními genetickými vlastnostmi</i>	40
<i>Tabulka 4 NM je nejkontroverznější formou asistované reprodukce</i>	41
<i>Tabulka 5 NM by mělo být poskytováno pouze při touze pomoci neplodnému páru, nikoli za účelem dosažení finančního zisku</i>	42
<i>Tabulka 6 NM by mělo být povoleno pouze ze zdravotní indikace</i>	42
<i>Tabulka 7 NM by mělo být povoleno i pro homosexuální páry</i>	43
<i>Tabulka 8 Český právní řád musí mít vytvořen zákon zakotvující NM.....</i>	44
<i>Tabulka 9 V případě legalizace bych souhlasila s komerčním NM.....</i>	44
<i>Tabulka 10 Dítě vzniklé z NM má právo vědět, že ho porodila náhradní matka.....</i>	45
<i>Tabulka 11 Za matku dítěte považuji ženu, která dítě porodila, nikoli ženu, která dítě vychovává.....</i>	46
<i>Tabulka 12 Náhradní matkou by měla být blízká osoba nebo žena z rodinného kruhu žadatelů nikoli naprosto cizí žena</i>	46
<i>Tabulka 13 Náhradní matka by měla mít právo rozhodnout se, zda chce dítě skutečně předat biologickým rodičům.....</i>	47
<i>Tabulka 14 Náhradní matce by mělo být umožněno se s předaným dítětem pravidelně vidat</i>	48
<i>Tabulka 15 Žadatelé by měli náhradní matku podpořit v jejím rozhodnutí pro interrupci ..</i>	48
<i>Tabulka 16 Na ženy poskytující NM nahlížím jako na pronajímatelky dělohy.....</i>	49
<i>Tabulka 17 NM porušuje důstojnost dítěte, protože se dítě stává předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt.....</i>	50
<i>Tabulka 18 NM je typ obchodu s lidmi</i>	50
<i>Tabulka 19 Při náhradním mateřství dochází k vykořisťování sociálně slabých žen</i>	51
<i>Tabulka 20 Pokud by se někdo z mých příbuzných nebo přátel rozhodl pro NM, podpořila bych jeho/její rozhodnutí</i>	52
<i>Tabulka 21 V případě neplodnosti bych dala přednost adopci dítěte před NM</i>	52
<i>Tabulka 22 Raději bych byla bezdětná, než abych se zúčastnila NM.....</i>	53
<i>Tabulka 23 Byla bych ochotna stát se náhradní matkou jen pro někoho z mé rodiny</i>	54
<i>Tabulka 24 Byla bych ochotna stát se náhradní matkou pro kohokoli.....</i>	54
<i>Tabulka 25 Je pro mě důležité, aby dítě neslo mou genetickou informaci</i>	55

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění tohoto dotazníku. Jmenuji se Karolína Mezuláníková a jsem studentkou 3. ročníku oboru Porodní asistentka na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník je **anonymní** a bude sloužit ke zpracování mé bakalářské práce na téma: **Etické aspekty náhradního mateřství**. Vyplněním dotazníku dáváte souhlas k tomu, aby UTB shromažďovala, zpracovávala a uschovávala mnou uvedené údaje za účelem výzkumu realizovaného v rámci bakalářské práce. Předem děkuji za Vaši ochotu a čas, který věnujete vyplnění dotazníku.

Náhradní mateřství je metodou asistované reprodukce, kdy **náhradní matka odnese a porodí dítě pro jiný pár (žadatelův pár)**. Embryo biologických rodičů (žadatelů) je implantováno do dělohy náhradní matky, náhradní matka po porodu předá dítě biologickým rodičům.

1. Jakého jste pohlaví?
 - Žena
 - Muž
2. Pokud žena s funkčními vaječníky nemůže otěhotnět nebo dítě donosit, jednou z možností, jak mít potomka je náhradní mateřství. Slyšela jste někdy o této variantě asistované reprodukce?
 - Ano, slyšela.
 - Ne, neslyšela.

Nakolik souhlasíte s následujícími výroky?

3. Náhradní mateřství je dobrý způsob, jak pomoci neplodným párům mít dítě s vlastními genetickými vlastnostmi.
 - Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
4. Náhradní mateřství je nejkontroverznější formou asistované reprodukce.
 - Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
5. Náhradní mateřství by mělo být poskytováno pouze při touze pomoci neplodnému páru, nikoli za účelem dosažení zisku (finančního).
 - Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
6. Náhradní mateřství by mělo být povoleno pouze ze zdravotní indikace (vrozené vývojové vady dělohy, onemocnění s nemožností těhotenství, při neplodnosti) nikoli pro plodné páry.
 - Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím

7. Náhradní mateřství by mělo být povoleno i pro homosexuální páry (muž a muž, žena a žena), které chtějí mít vlastní rodinu.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
8. Náhradní mateřství není českým zákonem nijak upraveno. Český právní řád musí mít vytvořen zákon zakotvující náhradní mateřství a určující podmínky náhradního mateřství tak, aby nedocházelo k problémům v praxi náhradního mateřství.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
9. Pokud by bylo v Česku náhradní mateřství legalizováno, souhlasila byste s komerčním náhradním mateřstvím? (náhradní matka dostane za donošení, porod a předání dítěte finanční odměnu)
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
10. Dítě vzniklé z náhradního mateřství má právo vědět, že ho porodila náhradní matka.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
11. Za matku dítěte považují ženu, která dítě porodila, nikoli ženu, která dítě vychovává.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
12. Náhradní matkou by měla být blízká osoba nebo žena z rodinného kruhu žadatelů nikoli naprosto cizí žena.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
13. Po porodu by náhradní matka měla mít právo rozhodnout se, zda chce dítě skutečně předat biologickým rodičům (žadatelům).
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím

14. Pokud náhradní matka jeví zájem o kontakt s předaným dítětem, mělo by jí být umožněno se s dítětem pravidelně vídat.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
15. Pokud se náhradní matka v průběhu těhotenství rozhodne, že chce těhotenství uměle ukončit (interupce u zdravého plodu, kde nebyly prokázány žádné genetické vady), žadatelé by jí v jejím rozhodnutí měli podpořit, i když se jedná o biologicky jejich plod.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
16. Na ženy poskytující náhradní mateřství nahlížím jako na pronajímatelky dělohy.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
17. Náhradní mateřství porušuje důstojnost dítěte, protože se dítě stává předmětem smlouvy a je na něj nahlíženo jako na produkt.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
18. Náhradní mateřství je typ obchodu s lidmi.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
19. Při náhradním mateřství dochází k vykořisťování sociálně slabých žen.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
20. Pokud by se někdo z mých příbuzných nebo přátel rozhodl pro náhradní mateřství, podpořila bych jeho/její rozhodnutí.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
21. V případě neplodnosti bych dala přednost adopci před náhradním mateřstvím.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím

22. Raději bych byla bezdětná, než abych se zúčastnila náhradního mateřství.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
23. Byla bych ochotna stát se náhradní matkou jen pro někoho z mé rodiny.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
24. Byla bych ochotna stát se náhradní matkou pro kohokoli.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
25. Je pro mě důležité, aby dítě neslo mou genetickou informaci.
- Souhlasím
 - Spíše souhlasím
 - Spíše nesouhlasím
 - Nesouhlasím
26. Kolik je Vám let? (napište číslovku)
27. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- Základní
 - Středoškolské s výučním listem
 - Středoškolské s maturitou
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské
28. Máte děti?
- Ano
 - Ne
29. Jste nějakého náboženského vyznání?
- Žádné
 - Křesťanství
 - Judaismus
 - Islám
 - Jiné (jaké?)
30. Jaký je Váš rodinný stav?
- Svobodná bez stálého partnera
 - Svobodná se stálým partnerem
 - Vdaná
 - Rozvedená
 - Vdova

Děkuji za Vaše odpovědi a přeji krásný zbytek dne! Karolína Mezulániková